АУЫЗ СУ МӘҢГІЛІК МӘСЕЛЕГЕ АЙНАЛДЫ

3-бет

БАНДЫНЫ ҚУҒАН ХАМИТ

8-бет

ЗАҢ газеті

zangazet@mail.ru

№68 (3599) 12 қыркүйек 2023

ZANMEDIA.KZ

Қоғамдық-саяси, құқықтық газет

БҮГІНГІНІҢ БАС ТАҚЫРЫБЫ

ШЫҒУ ЕЛДЕРІ ҚЫЛМЫСҚА ҚАРСЫ КҮРЕСТЕ КҮШ БІРІКТІРМЕК

Жақында Шанхай қаласында (ҚХР) Шанхай ынтымақтастық ұйымына (ШЫҰ) мүше мемлекеттердің әділет министрлігінің оныншы кеңесі өтті. Қазақстан Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттердің әділет министрлерінің кеңесінде ШЫҰ төрағалығын қабылдады.

(Соңы 3-бетте)

СӘТІ ТҮСКЕН СҰХБАТ

Ерболат САТЫБАЛДИН, *Парламент Мәжілісінің депутаты:*

«ТАЛАНТТЫ ЕМЕС, ТАНЫСТЫ БАҒАЛАҒАНДАР БАҒДАРЛАМАЛАРДЫ БАТПАҚҚА БАТЫРДЫ»

– Ерболат Жалғасбайұлы, Мемлекет басшысы еліміздің мықты өнеркәсіптік негізін қалыптастыру және экономикамыздың өзімізді қамтамасыз ете алуы қажет екенін айтты. Нақты жасалуы тиіс он бес жобаны көрсетті. Сіздіңше олар қай бағытта болуы мүмкін, бұл тізімге өзіңіз не қосар едіңіз?

– Иә, Қазақстан Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев VIII шақырылған Парламенттің кезекті сессиясының ашылуында жасаған жолдауында ел дамуының негізгі бағыттарына кеңінен тоқталып өтті. Онда негізінен ел экономикасындағы ауыл шаруашылығы, кен өндірісі, салық, технологиялық жаңғыру сияқты маңызды салаларға қатысты жаңа міндеттерді айқындап берді. Меніңше, ауыл шаруашылығына айырықша басымдық берілуі керек. Мұнда өнімдерді тереңдетіп өңдеу ісі жолға қойылуы тиіс. Бұл бүгінде тұтас әлем үшін өзекті болып тұрған азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз етеді. Сонымен қатар, туризм индустриясы алға шығу керек. Осы мәселелердің айтылып келе жатқанына біраз уақыт болды. Негізі туризмді дамытуға елімізде үлкен мүмкіндік бар. Мәселен, өзім сайланған Ұлытау облысындағы Жошы хан, Алаша хан мазарларын, Қазақстанның қара мысы алғаш өндірілген жер – Қарсақпайды аспан асты мұражайына айналдыруға болады.

Одан соң көңіл аударатын сала – білім мен инновация. Өйткені, ғылым-біліммен қатар дамымай экономика алысқа бара алмайды. Жаңа индустрия, өнеркәсіптік технологияға озық біліммен қаруланған мамандар қажет. Сол секілді халық тұтынатын дайын өнімдер өндірісі әрдайым өзекті болып келеді. Бұл мәселені шешпей біз импортқа тәуелділіктен құтыла алмайтынымыз айдан анық. Сонымен қатар, халықты жұмыспен қамту мәселесін де шеше алмаймыз. Көліктік логистика да басымдық беретін маңызды сала. Қазақстан Орталық Азиядағы логистикалық хаб бола алады. Осы мүмкіндікті кеңінен пайдалануымыз керек. Мұнда да біраз жұмыс орындары ашылады. Цифрлық даму, банк және қаржылық институттардың да жұмысын жолға қою еліміздің нарығына, халықтың әлеуметтік ахуалына оң серпін береді. Шыны керек, бүгінде бұл салалардың әлеуеті толық ашылмай тұр. Егер Мемлекет басшысы айтқандай, олардың тиісті құқықтық базаны жасап, инфрақұрылымын құрып, мамандар шоғырын қалыптастыра алсақ, экономикалық тұрғыдан да, әлеуметтік тұрғыдан да елімізде өрлеу болатыны сөзсіз.

(Соңы 5-бетте)

АРДАГЕР

ӨМІРІ - ӨНЕГЕ

Қазақта «Туа біткен әдептілік, өмірде әдемілікке ұласады» деген қанатты сөз бар. Осы сөздің мазмұны Ұлы Отан соғысы мен сот жүйесінің ардагері Айтжан Бекназаровқа арнап айтылғандай. Оған ардагердің сан сынақтан сүрінбей өтіп, талай қиындықтың таразысында шыңдалған өмірлік жолы куә.

Айтжан Тассейтұлы 1922 жылы 28 наурызда Оңтүстік Қазақстан облысы, Төле би ауданы, Шутөбе ауылында дүниеге келген. Көксерек орта мектебінің 9 сыныбын бітірген соң Шымкенттегі 1 жылдық мұғалімдер курсын аяқтап, Төле би ауданы 1 Май орта мектебінде тарих-география пәнінің мұғалімі болып еңбек жолын бастайды.

Соғыс өрті тұтанғанда 19 жасқа толған жас жігіт өзі сұранып майдан даласына аттанады. Содан ақ қар, көк мұз жастанып жүріп, барлық қиындықты басынан өткеріп, 1945 жылдың желтоқсан айында елге оралған.

1947 жылдың қыркүйек айында Алматы қаласындағы 2 жылдық Заң мектебіне түсіп, оқуды мерзімінен бұрын аяқтаған әріптесіміз алғашында Шымкенттегі адвокаттық қызметке кіріседі. 1951 жылдың қаңтар айында Шымкент облысы Ильич /қазіргі Мақтаарал/ аудандық сотына судья болып сайланған. Бұдан кейін Жетісай ауданының аға халық судьясы, Мақтаарал аудандық сотының халық судьясы қызметін атқарған білікті жан Мақтаарал аудандық сотының төрағасы болып жүргенде зейнетке шықты.

Айтжан ағамыз II дәрежелі «Отан соғысы» орденімен, «Ерлігі үшін», «Жауынгерлік еңбегі үшін», «Германияны жеңгені үшін», «Белградты азат еткені үшін», «Будапешті алғаны үшін», «Маршал Г.Жуков», «Батыр Шапағаты», «Астанаға 10 жыл», «Сот жүйесінің ардагері» медальдарымен, сондай-ақ, «Құрметті судья» атағы, «Үш би» құрмет белгісімен марапатталған. Одан бөлек Мақтаарал ауданының «Құрметті азаматы».

Ыбырай Алтынсарин бір сөзінде: «Жақсы мінез бен ақыл күші біріксе – бұлар адамгершілік қасиеттер» – деген екен. Сол айтқандай, адамгершілік – адам бойындағы ең асыл қасиет. Бұл қасиет адамды мейірімділікке, Отанын, елін, туысын, досын, отбасын сүюге үйретері анық. Міне, соның бәрі ғасырға жуық өмір сүріп, шапағатын шашқан Айтжан ағаның бойына жиналған.

Сөзімнің айғағы ретінде Айтжан Тассейтұлының «Сұрапыл жылдар» атты 2007 жылы баспадан шыққан кітабын айтуға болады. Осы кітапта заң саласында 35 жыл тапжылмай еңбек еткен Оңтүстік Қазақстан өлкелік, кейіннен облыстық соттың төрағасы, 13 кітаптың авторы болған Нығмет Төлендіұлының өмір жолынан естелік айтып, оның әділеттіліктің адамы болғанын, сол кездегі партияның қаһарынан да тайсалмағанын көрсетіп, мысал келтірген.

Шардара құрылысы басшысының баласы маскүнемдікке салынып, оған қоса, әке дәулетіне мас болып, Келес даласындағы бір тауық фермасына ұрлыққа түсіп, ұрлаған тауығын ферма қарауылына қуырып бер деп, оны ұрып-соғып қорлаған. Мұндай қорлыққа шыдамаған қарауыл, өзі Ұлы Отан соғысының ардагері әлгіні атып өлтіреді. Осы қылмысы үшін жауапқа тартылған қарауылды Нығмет Төлендіұлы ақтап жібереді.

(Соңы 5-бетте)

ТҮЙТКІЛ

НЕКЕГЕ ТҰРУ НЕГЕ АЗАЙЫП КЕТТІ?

Қазақстан 10 қыркүйекте оныншы рет Отбасы күнін атап өтті. Ол ел Президентінің 2013 жылдың 1 наурыздағы №511 Жарлығына сәйкес, қыркүйек айының екінші жексенбісіне бекітілген еді. Мерекенің басты мақсаты – қоғамда отбасылық құндылықтарды, имандылық пен руханиятты нығайту.

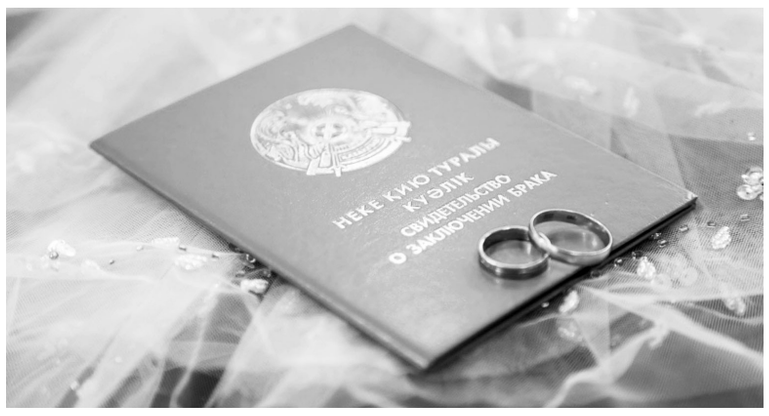

Жалпы отбасының өзекті мәселелеріне қоғам назарын аудару мақсатында БҰҰ Бас Ассамблеясы 1993 жылы 15 мамырды Халықаралық Отбасы күні деп бекіткен еді. Өкінішке қарай, Ұлттық статистика бюросының есебіне қарағанда, елімізде 2012 жылмен салыстырғанда 2022 жылы тіркелген неке саны 164 мыңнан 128 мыңға дейін азайғаны белгілі болып отыр. Егер 2012 жылы мың адамға 9,81 жұптан келсе, 2022 жылы ол 6,54 жұптан болды.

Өңірлер бөлінісінде қарасақ, тұрғындар арасындағы некелесудің ең жоғары коэффициенті Астанада тіркелді. Елордада мың адамға 8 жұптан келеді. Ал ең төменгі коэффициент Ақмола мен Абай облыстарында – 6,1.

Статистикаға көз жүгіртер болсақ, соңғы 20 жылда некеге тұрушылардың ең жоғары көрсеткіші 2012–2013 жылдары байқалған еді. Мәселен, 2002 жылы некелесу коэффициенті 6,6 болды. Мамандардың айтуынша, неке санының төмендеу факторларының бірі – некеге тұрған халықтың жас құрылымының ерекшелігімен байланысты. Егер 2010 жылдары туу көрсеткіші жоғары болған 1985–1990 жылғы ұрпақ некеге тұрса, 2020 жылдан кейін туу көрсеткіші төмен болған 1995–2000 жылдары туылған ұрпақ отбасын құра бастаған. Ерлер үшін некеге тұрудың орташа жасы (алғашқы неке) 28 жас, әйелдер үшін – 25,2 жас.

Алғашқы жартыжылдық соңында республика халқының саны – 19 899 377 адам болды. Оның 12,3 млн-ы немесе 61,9 % қалада, 7,5 млн-ы немесе 38,1 % ауылда тұрады. Жынысы бойынша ел тұрғындарының 9,7 млн-ы ер (48,8 %), 10,1 млн-ы (51,2 %) әйел. Қала халқының ең көп үлесі Қарағанды (81,4%), Ұлытау (79,2%) және Ақтөбе (74,7%), ал ең аз үлесі – Алматы (16,2%), Түркістан (24,6%) және Жамбыл (43,3%) облыстарында байқалды.

Ерлік ЕРЖАНҰЛЫ,
«Заң газеті»

ҚҰЛАҚҚАҒЫС

«ПАРАСАТТЫ ОТБАСЫ» БЕЙНЕРОЛИКТЕР БАЙҚАУЫНА ҚАТЫСЫҢЫЗ!

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігінің Солтүстік Қазақстан облысы бойынша департаменті және Солтүстік Қазақстан облысының ішкі саясат басқармасы бірігіп, әлеуметтік желілерде «Парасатты отбасы» тақырыбында бейнероликтер байқауын өткізеді. Байқау онлайн ұйымдастырылады.

2022–2026 жылдарға арналған сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясат тұжырымдамасына сәйкес, ел дамуындағы маңызды мақсаттардың бірі отбасылық құндылықтарды насихаттау, отбасылық қатынастарды қалыптастыру және нығайту, қазіргі жағдайдағы парасатты тұлғаны дамыту болып табылады. Осыған байланысты өңірдің шығармашылық отбасылары конкурсқа қатысуға шақырылады. Ұсынылатын роликтер келесі критерийлерге сәйкес келуі қажет:

- ұзақтығы 4-5 минут;
- байқау тақырыбы бойынша роликтің мазмұны;
- роликтің негізгі идеясының шығармашылығы;
- роликтің негізгі идеясын ашу, сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті қалыптастырудағы рөлі.

Бейнелер Instagram және Facebook әлеуметтік желілерінде #sqoparasattyotbasy хэштегімен орналастырылуы тиіс. Конкурстық жұмыстар 2023 жылғы 28 қыркүйекке дейін қабылданады (uvmp-sko@mail.ru).

Анықтама телефоны: 8 (7152) 70-13-83, 8-701-888-76-52.

ОҢ ҚАДАМ

ЮВЕНАЛДЫ ӘДІЛЕТ – ЖАСӨСПІРІМДЕР ҚҰҚЫҒЫН МІНСІЗ ҚОРҒАУҒА ЖОЛ АШАДЫ

Ақмола облысында жаңартылған ювеналды сот азаматтарға есігін ашты.

Енді істердің келесі санаттары аталған сотта қаралатын болады: кәмелетке толмаған балалары бар ерлі-зайыптылар арасындағы некені бұзу туралы; мүлікті бөлу туралы (кәмелетке толмаған балалар болған жағдайда); жақын туыстарының олардан бөлек тұратын баламен қарым-қатынас тәртібін айқындау туралы; басқа адамдардан заңға негізсіз тұрып жатқан баланы алып қою туралы; ата-ана құқықтарын шектеудің күшін жою туралы; бала асырап алуды жарамсыз деп тану туралы; алимент мөлшерін өзгерту туралы, алимент төлеуден босату туралы, кәмелетке толмаған балаларды асырап-бағуға өндіріп алынатын алимент бойынша берешекті төлеуден босату туралы; кәмелетке толмағандардың мұрагерлік құқықтарын қорғау туралы; Қазақстанға заңсыз ауыстырылған немесе Қазақстанда ұсталатын баланы қайтару туралы немесе осындай балаға қатысты халықаралық шарт негізінде қолжеткізу құқықтарын жүзеге асыру туралы.

Жаңартылған соттың ашылу іс-шарасына облыстық соттың төрағасы Арман Жүкенов, судьялар, Сот әкімшілігі департаментінің басшылығы, адам және бала құқықтары жөніндегі уәкіл Әсем Асаинова, Динара Тәженова, прокуратура және полиция департаментінің өкілдері қатысты.

Арман Жүкенов жаңа соттардың істер бойынша материалдарды мұқият зерттеуге және кәмелетке толмағандарға жеке дара көзқараспен қарауға ықпал ететінін атап өтті. Шақырылған қонақтар да құттықтау сөз сөйледі. Олар қазіргі әлемдегі ювеналды әділеттіліктің маңыздылығын атап өтті.

Іс-шара соңында ювеналды әділеттіліктің қалыптасуы мен дамуына қосқан елеулі үлесі үшін әртүрлі орган өкілдеріне алғыс хаттар табыс етілді.

Ақмола облыстық сотының баспасөз қызметі

САРАП

ЗАҢ ҮСТЕМДІГІН ОРНЫҚТЫРУ ЗОР МАҢЫЗҒА ИЕ

Мемлекетімізді демократиялық, зайырлы және құқықты ел ретінде айқындайтын басты құжат – Конституция. Ата Заң – барлық құжаттың қайнар көзі, бастауы. Кез келген мемлекеттік орган, мекеме, ұйым өзінің қызметінде Конституцияны басшылыққа ала отырып, қызметін жүзеге асырады.

Біздің елімізде әр адам өз құқығы мен бостандығын сот арқылы қорғауға құқылы. Қазақстанда сот төрелігін сот қана жүзеге асырады. Қазіргі кезде сот жүйесін нығайту мен жаңғырту бағытында ауқымды шаралар жүзеге асырылып жатыр. Сот төрелігін іске асырудың тиімділігі азаматтардың мемлекеттік құқықтық саясатқа деген көзқарасына және қоғамның билікке деген сенім деңгейіне байланысты. Мықты әрі тәуелсіз сот билігі мемлекет және азаматтық қоғамның үйлесімді өзара қатынасының түбегейлі кепілінің бірі, азаматтардың конституциялық құқығын қорғаудың басты құралы.

Сот жұмысын халық үшін барынша ашық және жария ету жолында Жоғарғы Сот пен барлық соттарда бұқаралық ақпарат құралдарымен тығыз кәсіби байланыс орнатылды. БАҚ өкілдері, сондай-ақ, жекелеген тұлғалар сот қаулыларымен, соттардың іс тәжірибесімен Жоғарғы Соттың веб-сайты арқылы танысуға мүмкіндік алған. Соңғы жылдары жаңа сервис – «Сот кабинеті» арқылы сотқа электронды түрде талап арыз, шағым, өтініш беруге, мемлекеттік баж салығын онлайн режимде төлеуге, сот құжаттары мен жалпы сот ісіне қатысты барлық құжаттарды осы тәртіп арқылы қадағалап отыруға болады. Пайдаланушы қалаған уақытында сот құжаттарын қарап, іс бойынша сот актілерін басып шығара алады. Азаматтардан соттарға толассыз түсіп жатқан өтініштер санының артуы халықтың сот жүйесіне деген сенімін, олардың өз мүдделерін қорғау үшін сотқа арқа сүйейтінін көрсетеді.

Тәуелсіз еліміздің өркені өрістеп, одан әрі дамуында заңның үстемдігін орнықтыра түсу зор маңызға ие. Қоғамымызда заңның жаршысы және заң үстемдігін құрушы бірден-бір тұлға судьялар қауымы екені белгілі. Соған орай, судья лауазымына үміткерлерді іріктеуге басты назар аударылуда. «Көш жүре түзеледі» демекші, сот жүйесіндегі лайықсыз кадрлардан арылу механизмі де іске асырылып отыр.

Жалпы сот жүйесінде жүргізілген реформалардың тиімділігін шолушы да, баға беріп, таразыға салушы да – халық. Сондықтан, әділ билікті жүргізуші әрбір судья соттың абыройы әсем ғиамараты, әдемі көлігі емес, әділдігі мен тазалығында екенін ескеріп, әділдікті іздеген әрбір іске судья ізгілікпен қарап, әділ билік айтудың ең биік өлшемін қалыптастыруға тиіс екенін әрдайым жадында ұстауы қажет.

Қазіргі кезде әділеттілікті орнататын, дауларды шешетін бірден-бір орган ретінде сот жүйесінің тиімділігін арттыру мен мүмкіндігін кеңейтуге байланысты реформалар жалғасын табуда. Әкімшілік рәсімдік-процестік кодексінің қабылдануы әкімшілік рәсімдер мен әкімшілік құқықтық қатынастарда мемлекет пен азаматтар (ұйымдар) арасында туындайтын дауларды шешу бойынша арнайы сот өндірісінің жаңаша жүйесін бекітті. Бұл әкімшілік юстиция институтының негіздерін қалыптастырды. Аталмыш заң мен жаңашылдықтың енгізілуі мемлекеттік органдардың сапалы әкімшілік шешімдер мен актілерді қабылдауын қамтамасыз етеді және соттық бақылауды орнату; азаматтарға (ұйымдарға) билік органдарының үстемдік етуі мен заңсыз әрекетінің жолын кесу; жаңа сот өндірісінде дәлелдемелерді жинау барысында соттардың белсенділігін арттырып, процестегі тараптар теңдігін қамтамасыз ету; кейбір дауларға қатысты міндетті сотқа дейінгі шағымдану институтын анықтау; арыз-шағымдарға қатысты жеделдетіп қарау тәртібін енгізу сияқты негізгі және прогрессивті тетіктердің болуымен ерекшелене бермек. Бұл қаралған құқықтық мәселелер, жаңадан құрылған әкімшілік юстицияның алдағы уақыттағы даму болашағын көрсетіп, мемлекеттік органдар алдында азаматтар мен бизнестің, ұйымдардың құқықтары мен мүдделерін қорғаудың аясын кеңейтпек. Әрі мұндай кешенді шаралар Президенттің «Халық үніне құлақ асатын мемлекет», «Әділетті Қазақстан» концепциясының толыққанды жүзеге асуының заманауи құқықтық тетіктерінің бірі болмақ.

Жұмағұл ШӨЖЕНОВ,
Ұлытау облыстық сотының судьясы
Қазақстан Журналистер одағының мүшесі

ПАЙЫМ

ТАТУЛЫҚ - ТАБЫЛМАС БАҚЫТ

1995 жылы 30 тамызда бүкілхалықтық референдумда жаңа Конституцияның жобасы қабылданды. Бұл мемлекеттілігіміздің дамуындағы жаңа бетбұрыс.Тарихта және әлемдік тәжірибеде мұндай оқиғалар өздерінің қоғамдық-саяси және тарихи маңыздылығына байланысты ауқымды мерекеге айналып отырады. Дәл осындай оқиғаларды тану негізінде мемлекеттің халқы қалыптасты, оның азаматтығы бекітілді, тәуелсіз мемлекеттің атрибуттары пайда болды.

Еділ ҚҰДАЙБЕРГЕН,
Хромтау аудандық сотының судьясы

Бұл тарихи оқиға барша қазақстандық үшін жалпыұлттық мемлекеттік мереке болып табылады. Және ол «Қазақстан Республикасындағы мерекелер туралы» заңымен мемлекеттік мереке ретінде ресми бекітілді. Осылайша, «Конституция күні» мемлекеттік деңгейдегі мерекені білдіреді.

Конституция – мемлекеттің негізгі заңы, жоғары заңнамалық күші бар ерекше нормативтік құқықтық акт. Ол мемлекеттің саяси, құқықтық және экономикалық жүйелерінің негіздерін айқындайды. Ата Заңда мемлекеттің ең басты құндылықтары ретінде адам, оның өмірі, құқықтары мен бостандықтары атап өтілген. Республиканың қызметі қоғамдық келісім мен саяси тұрақтылық, бүкіл халықтың игілігі үшін экономикалық даму, қазақстандық патриотизм, мемлекеттік өмірдің аса маңызды мәселелерін демократиялық әдістермен, соның ішінде республикалық референдумда немесе Парламентте дауыс беру арқылы шешу секілді негізгі қағидаттарға негізделген. Біз бұл актімен іс жүзінде мемлекетіміз – Қазақстан әлем картасында негізі қаланғанын мақтанышпен айта аламыз.

Өзара келісім мен бейбітшілікке деген ұмтылыс әрбір қазақстандықта бар қасиет. Елімізде бүгінде 120-дан астам тең құқылы ұлт өкілдері келісімде, халықтар арасында қалыптасқан достық қарым-қатынаста өмір сүруде. Әрбір қазақстандықтың өмірі – біздің республикамыздың тарихының бөлшегі, бұл жалпыұлттық келісімнің дәлелі.

Республикадағы бейбітшілік пен келісім – жоғары мәдениет пен даналықтың, мемлекеттің салмақты және көреген ұлттық саясатының нәтижесі. Қазақстандықтар үшін Конституция күні ел таңдауының тарихи дұрыстығын, қазақстандық мемлекеттіліктің тарихи сабақтастығын түсінуді, барлық қазақстандықтардың мемлекеттік тетіктерді жетілдіруге қатысуының маңыздылығын тағы да растау болып табылады.

Қазақстанның әрбір азаматы елдің негізгі заңының рухы мен мәнін, қалыптасу тарихын жақсы білуі тиіс. Конституцияны құрметтеу және сақтау, оның тарихы мен маңыздылығын түсіну арқылы ғана біз өз елімізді, Отанымызды, тарихымызды, құндылықтарымызды құрметтейміз және еліміздің дамуына, қоғамдық келісімге, бейбітшілік пен тыныштыққа қол жеткізе аламыз. Конституция – қоғамымыздың тұрақтылығының кепілі.

АҚТӨБЕ ОБЛЫСЫ

БҮГІНГІНІҢ БАС ТАҚЫРЫБЫ

ШЫҰ ЕЛДЕРІ ҚЫЛМЫСҚА ҚАРСЫ КҮРЕСТЕ КҮШ БІРІКТІРМЕК

(Соңы. Басы 1-бетте)

Кеңеске ҚХР Орталық саяси-құқықтық комиссиясының хатшысы Чэнь Вэньцин, ШЫҰ Бас хатшысы және Шанхай ынтымақтастық ұйымға мүше мемлекет өкілдері қатысты.

Кеңес барысында Әділет министрі А.Есқараев ҚР Президенті Қ. Тоқаев белгілеген Қазақстанның ШЫҰ-ға төрағалық етуі шеңберіндегі басым бағыттар Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше барлық мемлекеттер үшін стратегиялық маңызға ие болатынын атап өтті. Біздің төрағалығымыздың назарында өзекті үш мәселе талқыға түседі: трансұлттық ұйымдасқан қылмыс, есірткі саудасы және киберқылмыс. Бұл стратегиялық бағыттар ҚР Президентінің 2023 жылғы 1 қыркүйектегі «Әділетті Қазақстанның экономикалық бағдары» атты Қазақстан халқына жолдауында көрсетілген.

Сондай-ақ, министр А. Есқараев ҚР Әділет министрлігінің Әділет министрлері кеңесіне төрағалық етуі Шанхай ынтымақтастық ұйымын дамытуға және нығайтуға елеулі үлес қосатынын атап өтті.

Қатысушылар әділет министрліктерінің қызметіндегі инновациялар туралы мәселелерді талқылады. Одан бөлек заң қызметтерін көрсету және сот-сараптама қызметі саласын одан әрі дамыту қажеттігі айтылды. Қатысушылар келесі жылы Қазақстанда кездесуге келісті.

Оныншы кеңестің қорытындысы бойынша, ШЫҰ-ға мүше мемлекеттердің әділет министрлері бірлескен мәлімдемеге қол қойды.

Қазақстандық делегация Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттердің әділет министрліктері арасында ынтымақтастықты дамыту мәселелері бойынша екіжақты және көпжақты кездесулер өткізді.

Айша ҚҰРМАНҒАЛИ,
«Заң газеті»

МӘСЕЛЕ

Қазақстан машина жасаушылар одағының басқарма мүшесі Павел Беклемишев машина жасау саласы салықтан босатылса, нәтиже айтарлықтай болуы мүмкін деп есептейді.

МАШИНА ЖАСАУ САЛАСЫНА КӨҢІЛ БӨЛЕТІН КЕЗ КЕЛДІ

Расында да, Мемлекет басшысының жаңа жолдауында еліміздің экономикалық дамуы үшін түбегейлі өзгерістер белгіленген. Бір сарынды қозғалыс соңы тұңғиыққа бату екенін биліктегілер ұғынған сынды. Тәуекел түбі – жел қайық. Онсызда қыл арқан үстінде тұрған экономикамызға жаңа бастамалар керек.

«Мен Президент жолдауын қабылдадым. Онда ұлттық экономикамызды елеулі түрде қайта құрылымдау мақсатымен барлығымыз бірлесіп жұмыс істеуіміз қажет екенін жеткізді. Алдымызға ауқымды міндеттер қойды – ел экономикасының айтарлықтай өсуіне қол жеткізу үшін, ішкі жалпы өнімнің 7-9 пайыздық өсімін қамтамасыз ету керек екенін жеткізді», – деді Павел Беклемишев.

Баяндамашы Президенттің әу бастан өңдеу өнеркәсібі туралы, машина жасауды дамыту туралы айтқаны және оның үстіне ауыр машина жасау саласына тоқталғаны өте маңызды екенін атап өтті.

«Өкінішке қарай, ауыр машина жасау саласында әзірге бәрі өзіміз қалағандай болмай жатқанын баса айтқым келеді. Дәстүрлі түрде Қазақстанда бұл айтарлықтай әлі де күрделі мәселе. Мәселенің туындауы біздің экономиканың құрылымына кері әсерін тигізеді. Өйткені, ауыр машина жасау саласының ақсаңдауы тау-кен, металлургия кешеніне, мұнай-газ өнеркәсібіне, энергетикаға тікелей өз әсерін береді. Бізде техникалық база болды, бірақ оның өзін жоғалтып ала жаздадық, деген Президентіміз енді ауыр машина жасауды қайта жаңғырту міндетін қойды», – дейді сарапшы.

Өйткені, шынында мұнайға байланған экономика ертеңгі таңда дифляцияға түсіп кетпеу үшін басқада секторларды дамыту маңызы жоғары. Шикізатты сату амалсыздықтан туған болса, бүгінде өңдеуші өнеркәсіптерді өзіміз де жасайтын жағдайдамыз. Біздегі қазбалы байлық игілігін шетел компаниялары көріп келеді. Өзіміздің де қолымыз ауызға жеткен тұста, тырбанып қалмасақ қолдағы барды ұқсата алмай кеткеніміз кеткен.

«Сонымен қатар Президенттің отандық тауар өндірушілерді қолдау мен қорғау тетіктерін қайта қарауымыз керек дегені өте маңызды. Мен мұны ақылға қонымды протекционизммен жасауды ұсынамын», – деді Павел Беклемишев.

Әлемнің көптеген елдері, соның ішінде дамыған елдер, бүгінде өз өндірушілерін қорғау шараларын белсенді түрде қолдануда.

Машина жасау ісінің өнімдері әскери-өнеркәсіптік кешеннің, жаңартылатын энергия объектілерінің, жылу энергетикасының қажеттіліктерін қанағаттандырады – мұның бәрі айтарлықтай күрделі жабдықты қажет етеді және оның көп бөлігін Қазақстанда өндіруге болады.

«Президент салық түсімі аз жерде өндірушілерден салық жинаудан бас тарту керектігін айтты. Менің ойымша, бүгінде машина жасау қандай да бір салық түсімін әкелсе де, салыстырмалы түрде мардымсыз. Сондықтан машина жасау ісі салықтан әзірге босатылса, нәтиже айтарлықтай болуы мүмкін еді. Мұндай батыл шешімдер экономикамыз үшін өте маңызды және қажет», – дейді сарапшы.

Нұрбол ЖЫЛЫС,
«Заң газеті»

АЛАҢ ЖҰРТ

АУЫЗ СУ МӘҢГІЛІК МӘСЕЛЕГЕ АЙНАЛДЫ

«Судың да сұрауы бар» дейтін дана қазақ ауыз су мәселесінің әлемдік масштабтағы мәңгілік мәселеге айналарын дөп басып айтқанына күн санап көз жетіп келеді. «Қайда барсаң Қорқыттың көрі» дегендей, әлемнің қай түкпіріне барсаң да ауыз су үшін сарсаңға түскендерді көруге болады. Ал бұл еліміз бойынша да өте өзекті мәселеге айналғалы қашан?!

Ашық дереккөздердегі мәліметтер осыны растайды. Мәселен, қазіргі таңда жер шарында 2,5 миллиардқа жуық адам ауызсу тапшылығын тартып отырғанын білесіз бе? Біріккен Ұлттар Ұйымы олардың 800 миллионға жуығы ешқашан таза су ішіп көрмегендер дейді. Күн сайын мыңнан астам баланың су тапшылығынан болған аурулардан көз жұматыны ше?... «Гидрогеология саласындағы зерттеу нәтижелері адамзат үшін аса маңызды. Ғылыми зерттеулерге сүйенсек, жер шарының 74 пайызын су алып жатыр. Соған қарамастан, бүкіл әлемде су тапшылығы бар. Соның ішінде, әсіресе таза ауыз су мәселесі өзекті» – дейді Қ. Сәтбаев атындағы ҚазҰТЗУ-дың қауымдастырылған профессоры Ерғали Әуелхан. Оның айтуынша «әлемде жыл сайын таза судың жоқтығынан, соның салдарынан болатын антисанитариядан мыңдаған адам көз жұмады. Оның көбі – балалар».

Жер бетінде халық саны көбейген сайын, таза су тапшылығы анық байқалып келеді. Бұл ретте су тапшылығының негізгі себебі адамдардың көбеюі емес, оны үнемсіз, орынсыз, ұқыпсыз пайдаланудың салдары басым екенін ешкім ойлап жатқан жоқ. Ал ғалымдар мен сала мамандарының ауыз су тапшылығының салдары күн өткен сайын білініп, мәселеге қатысты ахуалдың жылдан-жылға қиындай түскені туралы қаққан дабылдары далаға кетіп жатқаны да жасырын емес. Өйткені, айтудан кенде қалып жатпаған мәселенің тыңдаудан кенже қалып отырғанын ашық айтқан абзал. Ел Президентінің де мінберден дабыл қағып: «Ел экономикасын тұрақты дамытуға су тапшылығы қатты кедергі болып отыр. Қазір бұл ұлттық қауіпсіздік мәселесіне айналды. Сырттан келетін су азайып барады. Сол судың өзін тиімсіз пайдалану жағдайды одан әрі ушықтыруда. Судың 40 пайызы құмға сіңіп жатыр. Бұл салада басқа да түйткілдер аз емес. Атап айтқанда, инфрақұрылым әбден тозған. Сондай-ақ, автоматтандыру және цифрландыру деңгейі төмен. Ғылыми негіздеме жоқ, мамандар тапшы. Бұл мәселелерді шешу үшін Үкімет жанындағы Су кеңесінің жұмысын жандандыру қажет, білімді сарапшыларды жұмысқа тарту керек. Қажетті мамандарды даярлау үшін бұл саладағы іргелі әрі мықты жоғары оқу орнын анықтаған жөн. Су саласын дамытудың үш жылдық жобасын әзірлеу керек», – деп айрықша назарға алып, тапсырма беруі санасы бар адамға ой салары анық.

Жаз болса ішер суға қолы жетпей қалатын ауылдардың тұщы суды армандап отырмай-ақ, ащы суды тұндырып ішетіні қаншама?! «Басы ауырмағанның құдайменен ісі жоқ» қой қашанда, ауыз судың азабын тартқандар ғана білетін ерекше қадірін үйінде суы бардың көбі білмек тұрмақ, оны қажет деп қаперіне де алмайтыны өтірік емес. Жаз болса көршісінің аңқасы кепкенінде шаруасы шамалы пенденің ауыз судың шүмегін ағытып тастап далаға жіберетіні, таңертеңнен кешке дейін бау-бақшасын суаратыны өтірік емес.

Ауыз судың сапасы жайлы мәселе – өз алдына өзекті тақырып. Қазір кез келген ауылдағы үйдің құбырынан ағататын суды зертханалық тексеруден өткізсеңіз талапқа сай болатыны некенсаяқ. Неге? Өйткені, бұрынғы ауыл ішіне тартылған су құбырлары әбден ескіріп, тозығы жеткен. Ал жаңа құрылыстарға қолдарынан келгенше әупірімдеп су тартып алғандардың көбі кез келген жерден құдық қаздырып, ауыз суға байланысты мәселесін амалсыздан өздері шешіп отыр. «Жаман айтпай, жақсы жоқ», ертең қандай да бір эпидемия басталса кімнің қолынан не келеді? Жарамсыз су ішкендіктен балаларының жиі ауыратынын айтатын ауыл тұрғындары қазірдің өзінде аз емес... Өкініштісі сол, оны ешкім тексеріп, ертең не болар екен деп отырған жоқ.

Қазіргі уақытта ауыз су әлем үшін әлеуметтік, саяси мәселеден, күн тәртібінен түспейтін өте өзекті мәселеге айналды. Кейбір елдердегідей аса қат болмағанымен, қара судың қымбатшылығы мен тапшылығы күн санап өзімізде де сезіліп келеді. Оған өзге емес, өз ғалымдарымыз бен ел Президенті қағып жатқан дабыл куә.

Жерасты су қорының толығуы жауын-шашын қорымен, мұздықтармен қатар, тұщы су көзі бар үлкен өзендердің әсерінен болады. Біздің елімізге ондай үлкен өзендер, яғни Іле, Ертіс, Жайық, Талас, Сырдария өзендері көршілес елдерден, атап айтқанда, Қытайдан, Ресейден, Өзбекстан мен Қырғызстаннан келеді. Демографиялық өсімге байланысты және су тұтыну көздерінің көбеюінен бұл сулардың қоры жылдан-жылға азаюда. Мұны рационалды пайдалану мемлекетаралық келісімдермен реттеледі.

Тұщы су тапшылығы – XXI ғасырдың он жаһандық қатерінің қатарына жатады. 2025 жылға қарай бұл мәселе алдыңғы қатардан орын алуы мүмкін деп болжануда.

Ресми деректерге сүйенсек, жыл сайын 3 миллиардтан астам адам сапасыз судың кесірінен пайда болатын дерттерден зардап шегуде. Бүгінде су тапшылығы – тек орталық азиялық елдердің ғана емес, бүкіл әлемнің бас ауруына айналған.

dinislam.kz сайты келтірген мына бір маңызды мәлімет те назар аударарлық: «Көптеген елдердің ең басты проблемасына айналған су мәселесі Қазақстан үшін де өзекті тақырып. Өйткені, 1950 жылдары Қазақстанда 120 млрд текшеметр шамасында су қоры болса, қазір оның көлемі 100 млрд текшеметрге дейін кеміді деген де болжамдар бар.

Мамандар мұндай су қорының азаюын біздің өзендеріміздің трансшекаралық екендігімен, су бастау алатын елдердің де суды пайдалану көлемін көбейтіп келе жатқанымен байланыстырады. Себебі, Памир мен Тянь-Шань шыңдарындағы мәңгілік мұздықтар 1957 жылмен салыстырғанда 30 пайызға кеміген, ал ол 2025 жылға қарай 50 пайызға дейін азаймақ. Мұндай ғаламдық жылыну түбінде Орталық Азиядағы, оның ішінде Қазақстандағы су арналарының суалып-тартылып, жаппай құрғақшылық жағдайына әкелуі мүмкін. Бұл өзекті мәселеге осы тұрғыдан талдау жасасақ, шындығында да еліміздің ауыз суы Ресей, Қытай, Орталық Азия елдеріндегі су жолдарына тікелей тәуелді екеніне көз жеткіземіз».

Ендеше сусыз тіршіліктің болуы мүмкін емес екенін ескерсек, суды орынсыз ысырап етпеуді бала санасына ес біле бастағаннан-ақ сіңіру керек екенін өзіңіз де пайымдап отырған боларсыз. Көз алдымызда кеуіп жатқан өзен-көлдер өз елімізде де аз емес. Арықсыз қалған ауылдардың ауыз су үшін аңқасы кеуіп отырғаны да жетерлік. Қолда бардың қадірін білмей қордаланған мәселеге айналғанда жан ұшырмас үшін ертеңнің қамын бүгін жасау керек дегенді айтқымыз келеді. Өйткені, қамшының сабындай қысқа ғұмыры бар адамзаттың мәңгілік жасайтын ұрпағына шешілмейтін мәселе тудырып кетпесе екен деген игі тілек бар. Сондықтан кез келген жерде жалбырап-жұлбырып, жалтырап-жұлтырап тұратын арақ-шарап, темекі, киім-кешек пен әшекей т.б. дүниелердің сансыз және сапасыз жарнамаларының орнына суды үнемдеу туралы ақпараттар ілініп, насихаттар жасалса құба-құп.

Жанбота СҰЛТАНМҰРАТҚЫЗЫ

КӨКЕЙКЕСТІ

АУЫЛДА ОЙЫН АЛАҢЫ ЖОҚ

Алып қала Алматының іргесінде отырған Талғар ауданының Кеңдала ауылдық округіне қарасты Еңбекші ауылында 3000-ға жуық тұрғын бар. Алайда басқасын былай қойып, балалардың ең болмаса аяқ жазып ойнайтын бір де бір ойын алаңы жоқ дегенге сенесіз бе?

Әншейінде өзімізді өркениетті елдермен салыстырып керемет статистикаларды айтқанда алдымызға жан салмаймыз. Ал шындығында жай ғана балалар ойын алаңдарының мәселесін толық шеше алмай отырғанымызды немен түсіндіруге болады?

Бұл ретте аудан әкімі Т. Айдарбековтың тұрғындармен кездесуінде айтылы мәселені көтерген тұрғын К. Мухомша «Тар жерді тамаша қылып» аядай көшеде доп ойнаған балалардың өміріне төнер қауіпті айтып, олардың барар жер, басар тауы болмағандықтан ойнаған футболдың кесірінен сол маңайдағы тұрғын үйлердің терезесі де жиі сынады деп ашынды. «Егер баяндаманы тыңдаған болсаңыз ойын алаңына тиісті жер телімін анықтап, оны сатып алып, келесі жылы тиесілі қаражатты бөлеміз», – деген аудан әкімінің сөзіне жер телімін іздеудің, сатып алудың қажеті жоқ, мемлекет қарамағындағы ескі мектептің жері бос тұр, сол жерге салып беріңдер деп өре түрегелген халық дайын жер тұрғанда, жер сатып алудың қажеті жоқ дегенді ашық айтты. Бюджеттен ақша бөлінбейінше бұл ауылға ешқандай ойын алаңы салынбайтынын айтқан аудан басшысы жиын соңын: «Запомните одну фразу все будет но не сразу» деп әзіл-шыны аралас астарлы сөзбен түйіндеді.

Жақсы делік, бірақ осындай өзекті мәселені өздері шешіп жүрген кейбір ауыл жастарының ісіне тәнті боласың. Мысалы, әр жылы мектеп бітірген ауыл түлектері туған ауылының бір жыртығын жамап, тұрғындардың бір тілегін орындайтын жарасымды үрдісті қолға алуда. Ал ауылдан шыққан қалталы азаматтарының көмегімен аяғына тұрған ауыл қаншама?! Өйткені, атқамінерлерге айта бергенмен мемлекеттен бөлінетін қаражатты күту «тумайтын сиырдың уызынан дәметкенмен» бірдей екені айтпаса да түсінікті. Сондықтан ауыл азаматтарының құлағына алтын сырға ретінде «Қарашада қара үй тұр, қарайлай жүр артыңа...» дегіміз келеді.

Жанбота СҰЛТАНМҰРАТҚЫЗЫ

БІЛГЕН ЖӨН

СОТ АКТІЛЕРІНІҢ ОРЫНДАЛУ РЕТІ БАР

«ҚР атқарушылық іс жүргізу және сот орындаушыларының мәртебесі туралы» заңнамасы ҚР Конституциясына негізделеді және осы заңнан басқа да нормативтік құқықтық актілерден тұрады.

Атқарушылық іс жүргізу аясында сот орындаушысы заңға сүйене отырып атқарушылық құжаттарды мәжбүрлеп орындатуға бағыттайды. Олар өздеріне белгіленген шараларды заңмен жүктелген функциялар негізінде орындайды. Осы заңда көзделген алып қою тәсілдерін тең құқықтары мен міндеттері бар мемлекеттік сот орындаушы және жеке сот орындаушысы атқарады.

Азаматтық және әкімшілік істер бойынша сот шешімдерінің, ұйғарымдардың, әкімшілік құқықбұзушылық туралы істер бойынша нұсқамалар мен қаулылардың, мүліктік өндіріп алу бөлігінде қылмыстық істер бойынша үкімдер мен қаулылардың, сондай-ақ өзге де органдар қаулыларының негізінде берілетін атқарушылық құжаттарды мәжбүрлеп орындатуға бағытталған шаралар- ды міндетті және уақытылы қолдану атқарушылық іс жүргізудің міндеттеріне кіреді. Өндіріп алушы мен борышкер атқарушылық іс жүргізу тараптары, өз пайдасына немесе мүдделеріне атқарушылық құжат берілген жеке немесе заңды тұлға өндіріп алушы болып табылады. Атқарушылық құжатта көзделген талаптарды орындауға міндетті жеке немесе заңды тұлға борышкер болып есептеледі.

Атқарушылық іс жүргізуге қатысушылар атқарушылық әрекеттер және мәжбүрлеп орындату шаралары туралы хабархатпен құлақтандырылады.

Сот орындаушысы өзінің іс жүргізуіне қабылдаған атқарушылық құжатты мәжбүрлеп орындату шараларын қолдану үшін негіз болып табылады. Сот орындаушысы атқарушылық құжаттардың орындалуын қамтамасыз ету жөнінде шаралар қабылдауға міндетті.

Салтанат СЕЙСЕНБАЕВА,
Түркістан облысы Әділет департаментінің «Түркістан облыстық сот актілерін орындау жөніндегі аумақтық бөлімі» филиалының сот орындаушысы

ҚҰҚЫҚТЫҚ САУАТ

ЕҢБЕК ШАРТЫН САҚТАУ КЕРЕК

Жұмыс уақытының қалыпты ұзақтығы аптасына 40 сағаттан аспауға тиіс.

Еңбек шартында жұмыс уақытының қалыпты ұзақтығы үшін төленетіндей төлемақымен ұзақтығы азырақ жұмыс уақыты көзделуі мүмкін.

Е.НАРБОТАЕВ,
Алматы қаласы Еңбек инспекциясы басқармасының мемлекеттік еңбек инспекторы

Негізгі жұмыс орны бойынша және қоса атқаратын жұмысы бойынша күнделікті жұмыстың жиынтық ұзақтығы осы кодекстің 71-бабының 4-тармағында белгіленген күнделікті жұмыс ұзақтығының нормасынан 4 сағаттан артық аспауға тиіс.

Медициналық қорытындыға сәйкес отбасының науқас мүшесіне күтімді жүзеге асыратын жұмыскерлерге, үш жасқа дейінгі баласы (балалары) бар ата-ананың біреуіне (бала асырап алушыға), он төрт жасқа дейінгі баланы (он сегіз жасқа дейінгі мүгедектігі бар баланы) тәрбиелеп отырған жалғызілікті аналарға, көрсетілген санаттағы балаларды анасыз тәрбиелеп отырған өзге де адамдарға, оқудан бос уақытта денсаулығына зиян келтірмейтін және оқу процесін бұзбайтын жұмысты орындау үшін білім алушыларға, Әлеуметтік кодексте белгіленген зейнеткерлік жасқа жетуге кемінде екі жыл қалған не көрсетілген зейнеткерлік жасқа жеткен жұмыскерлерге тараптардың келісуі бойынша бірлесіп жұмысқа орналастыруды қолдануға жол беріледі.

Толық емес жұмыс уақыты жағдайларында жұмыс істейтін жұмыскер үшін жыл сайынғы ақы төленетін еңбек демалысының ұзақтығына, еңбек өтілін есептеуге және осы кодексте, еңбек, ұжымдық шарттарда, келісімдерде белгіленген еңбек саласындағы басқа да құқықтарға шек қоюға алып келмейді.

Сонымен қатар, ағымдағы жылдың 1 шілдесінде еңбек заңнамасына жылжымалы жұмыс кестесі туралы бап енгізілген болатын.

Жұмыстың ерекшелігін ескере отырып, жұмыс беруші еңбек тәртіптемесінің қағидаларында жұмыскерлерге жұмыс уақытының жиынтық есебін қолдана отырып, жұмыс кестесінің күн сайынғы ұзақтығының 11 сағаттан аспайтын шектеулерін сақтай отырып, жұмыс кестесінің ұзақтығы әртүрлі аптаның әртүрлі күндеріндегі жұмыстың жылжымалы кестесін белгілеуге құқылы.

Оның шегінде жұмыскерлердің осы санаты үшін белгіленген, бірақ тоқсаннан аспайтын жұмыс уақытының орташа ұзақтығының күнделікті және апта сайынғы нормасы сақталуға тиіс кезең жылжымалы жұмыс кестесі кезіндегі есептік кезең деп танылады. Жылжымалы жұмыс кестесі бар режимде жұмыс істеген кезде жұмыс күнінің (ауысымның) басталуы, аяқталуы немесе жалпы ұзақтығы еңбек тәртіптемесінің қағидаларында, еңбек шартында не ауысымдық кестесінде айқындалады.

Икемді жұмыс уақыты режиміндегі жұмыс туралы айтар болсақ жұмыскерлер, оның ішінде қашықтан жұмыс істейтін жұмыскерлер үшін олардың әлеуметтік-тұрмыстық және өзге де жеке қажеттіліктерін өндіріс мүдделерімен үйлестіру мақсатында икемді жұмыс уақыты режимі белгіленуі мүмкін.

Икемді жұмыс уақыты режимі кезінде: 1) белгіленген жұмыс уақыты; 2) жұмыскер сол уақыт ішінде еңбек міндеттерін өз қалауы бойынша атқаруға құқылы икемді (ауыспалы) жұмыс уақыты; 3) есептік кезең белгіленеді.

Оның шегінде жұмыскерлердің осы санаты үшін орташа белгіленген жұмыс уақытының ұзақтығы сақталуға тиіс кезең икемді жұмыс уақыты кезіндегі есептік кезең деп танылады.

Икемді жұмыс уақыты кезіндегі есептік кезең алты айдан аспайды. Икемді жұмыс уақыты режиміндегі күнделікті жұмыстың (жұмыс ауысымының) және апта сайынғы жұмыс уақытының ұзақтығы күнделікті және апта сайынғы жұмыс уақыты ұзақтығының нормасынан көп немесе аз болуы мүмкін.

Белгіленген жұмыс уақытының, икемді (ауыспалы) жұмыс уақытының ұзақтығы, икемді жұмыс уақыты режиміндегі есептік кезең жұмыс берушінің актісінде, еңбек немесе ұжымдық шарттарда белгіленеді.

КИЕ

Тілімізді тірілтеміз деп тер төккелі аз уақыт өткен жоқ. 90-жылдары қалада, ауылдарда «Қазақ тілі қоғамы» деген ұйымдар жұмыстар жүргізіп жатты. Олар да аз тер төкпеді. Одақ дәуірінде тіл мәселесі қиын жағдайда болғанын білеміз. Өзге тіл ана тіліндей болмайтынын біле тұра сол кездің саясатына қарай орыс тіліне тәуелді болдық. Он бес одақтас республика халқы бір тілді меңгеріп сол тілдің сойылын соғуға мәжбүр едік. Ал, «Қазақ тілі» қоғамы – қазақ тілін, мәдениетін, әдебиетін, тарихын оқып-үйренуге, әдет-ғұрпын, тұрмыс-салтын сақтап, оны одан әрі дамытуға ықыласты қазақ және басқа ұлт өкілдерінің басын біріктіретін ерікті ұйым.

БУЫНСЫЗ ТІЛ – БУУЛЫ СӨЗ

Бұл ұйымда «Қазақ тілі» қоғамының жарғысы мен бағдарламасы қабылданған, міндеттері айқындалған. «Қазақ тілі» қоғамында өз жұмысын ҚР Ата Заңы, «Тіл туралы» заңы, өзінің жарғысы және халықаралық құқықтық, адамгершілік нормалары бар. Қоғамның мақсаты – қазақ тілінің республикада және одан тыс жерлерде кеңінен қолданылуына байланысты мемлекеттік, қоғамдық әртүрлі ұйымдар мен ұлттық мәдени орталықтарға, жеке азаматтарға көмек көрсету.

Ең бірінші бақытым – халқым менің,
Соған берем ойымның алтын кенін.
Ол бар болса, мен бармын,
қор болмаймын
Қымбатырақ алтыннан нарқым менің.
Ал екінші бақытым – тілім менің,
Тас жүректі тіліммен тілімдедім.
Кей-кейде дүниеден түңілсем де,
Қасиетті тілімнен түңілмедім, – деп

Мұқағали ақынымыз жырлағандай, қай кез болмасын өз ана тілімізді қадір тұтып, оны бағалай білгендей болып жүргеніміз рас. Шындығында солай ма?..

Еліміздің тәуелсіздік алғаннан кейінгі тіл туралы заңдарына назар аударар болсақ, Қазақстан Республикасындағы тіл туралы заңдары Конституцияға негізделеді, осы заңнан, тілдерді қолдануға және дамытуға қатысты Қазақстанның өзге де нормативтік құқықтық актілері бар екенін білеміз. Тіл туралы заңдар Қазақстан азаматтарына, Қазақстанда тұрақты тұратын шетелдіктерге және азаматтығы жоқ адамдарға қолданылады. Бұл, біздің көп ұлтты мемлекет екеніміздің айқын көрінісі. Мұны біз «Тіл туралы» заңымыздың келесі тармақтарынан нақты көре аламыз.

Қазақстан азаматының ана тілін қолдануына, қарым-қатынас, тәрбие, оқу және шығармашылық тілін еркін таңдауына құқығы бар.

Әр адам өз ана тілін құрметтей білуі керек. Оны бағалай білсе ғана ана тіліміз өз тұғырына қонғаны. Сол кезде ғана еліміздің тарихын, мәдениетін, салт-дәстүрлерімізді құрметтегеніміз болады. Ана тілі – біздің мәдениетіміздің өте маңызды бөлігі. Кей адамдар қазақ тілін бұрмалау мен сөздерін өзгерту арқылы тілімізге орасан зор зиян тигізіп отырғандарын өздері сезбейді. Әсіресе, бұл әрекеттерді жасөспірімдерден көп байқаймыз. Осылай ата-ана мен балалардың қарым-қатынасы төменгі сатыға түсіп, бірінбірі түсінбейтін хәлге жеткендерін өздері де байқамайды. «Бала тілі бал» дей отырып, былдыр сөзден былшыл сөз шықпауын қадағалайық құрметті ата-аналар қауымы. Тіл жойылса – ұлт жойылатынын ескеріп жүргеніміз абзал қадірменді ағайын.

Нұргүл ЖАЛАЕВА,
Түркіствн облысы кемелетке толмағандардың істері жөніндегі мамандандырылған ауданаралық соты сот кеңесінің маманы

ОРТАҚ ТАЛАП

Еліміз Тәуелсіздік алған кезден бастап-ақ болашақта атқарар межелерін белгілеп, мақсаттары мен міндеттерін айқындады. Бұл осы уақытқа дейін барлық мүмкін болар оңды-солды жағдайды жете бағамдай отырып жүргізілген мемлекеттік тіл саясатының нәтижесі сонымен қатар ата-бабамыз аңсаған тәуелсіздіктің ақ таңындағы алғашқы қол жеткізген жетістігіміз.

Заң – баршаға ортақ негізгі талап. Қазіргі таңдағы біздің міндетіміз мемлекеттік, мемлекеттік емес ұйымдар мен жергілікті өзін-өзі басқару органдарының қызметінде тілдерді қолдануға байланысты туындайтын қоғамдық қатынастарды «Тіл туралы» заңмен реттеуге ықпал ету, түсіндіру, қоғамдық қарама-қайшылықтарды болдырмау. Осы мақсатта іс-қағаздарын жүргізу, сот ісін жүргізу, жеке тұлғалар мен заңды тұлғалардың арыз-шағымын, ұсынысын, сын-ескертпелерін қарауда заң талаптарының бұрмалануына жол бермеу үшін үнемі мемлекеттік мекемелерде, жергілікті атқарушы органдарында, халыққа қызмет көрсету орталығында семинар кеңестер, дөңгелек үстелдер, жиындар өткізуіміз, ұйымдастыруымыз әрбір азаматқа тәжірибелік жағынан рухани баюына себепкер болатыны сөзсіз.

Мемлекет ел азаматтарының ана тілін қолдануына, қарым-қатынас, тәрбие, оқу және шығармашылық тілін еркін таңдауға еш шектеу қоймайды. Әрбір диаспораның тілінің дамуына ана тілімен бірдей қамқорлық жасайды. Бұл ассамблея төңірегіндегі барлық халықтардың елімізді одан әрі құрметтеп, шексіз сүюіне жол ашады. Тәуелсіз еліміздің бұл қамқорлығы өзге елдерге үлгі екендігі түсінікті. Тілдік белгісі бойынша азаматтардың құқықтық кемсітілуі, тілдерді үйренуге кедергі келтіретін лауазымды адамдардың іс әрекеттері Қазақстан заңдарына сәйкес түрлі жауаптылыққа әкеп соқтыратыны туралы үнемі біздің тарапымыздан айтылады. Мәселен, лауазымды адамның мемлекеттік тілді білмеуін сылтау етіп азаматтардың арыз-шағымын қабылдаудан бас тартуы, тілге қатысты кедергі келтіруі, талаптарды бұзу тікелей жауаптылыққа әкеп соқтырады.

Азаматтардың өтініштері мен басқа да құжаттарға қайтарылатын жауаптар мемлекеттік тілде немесе өтініш жасалған тілде берілуі тиіс. Бұл тұрғыда мемлекеттік мекемелердің, жергілікті атқарушы органдардың, халыққа қызмет көрсету орталықтарының жұмысы үнемі назарда болады. Себебі, әрбір жүгінуші азаматтың тілдік құқығы сақталуы тиіс. Бұл өзара қарым-қатынаста түсініспеушіліктің болмауына арқау болады. Сонымен бірге ғылым, мәдениет, баспасөз бен бұқаралық ақпарат құралдарында, деректемелерде, көрнекі ақпараттарда да тіл туралы заңның талаптарының сақталауын қадағалау өз жүйеміздегі негізгі парызымыз.

А.ДАИРОВА,
Алға аудандық соты әкімшісінің жетекші маманы
АҚТӨБЕ ОБЛЫСЫ

Ерболат САТЫБАЛДИН, *Парламент Мәжілісінің депутаты:*

«ТАЛАНТТЫ ЕМЕС, ТАНЫСТЫ БАҒАЛАҒАНДАР БАҒДАРЛАМАЛАРДЫ БАТПАҚҚА БАТЫРДЫ»

(Соңы. Басы 1-бетте)

– Иә, оған сөз бар ма! Отыз жыл ішінде осы мақсатта біршама бағдарлама қабылданды. Соның бірі – Индустриалды-инновациялық даму бағдарламасы. Осы жобаның сіздіңше нәтижесі болды ма? Оның аясында ашылған қандай ірі өндірістер бар?

– Енді 2030 жылы Азия барысына айналамыз деп отырған мемлекетпіз. Дамыған 50 елдің қатарына кіреміз деген мақсатымыз да болды. Өкінішке қарай сол бағдарламалар діттеген мақсатына жеткен жоқ. Бұл енді сол кездегі ниеттің дұрыс болмауынан деп ойлаймын. Мұнда белгілі бір тұлғаның немесе билік басындағы кісілердің баюы көзделді. Жалпы, мемлекетті көтереміз, жаңа деңгейге жеткіземіз деген таза мақсат болмады. Мемлекет басшысы айтқандай, негізгі байлық ат төбеліндей адамның қолына шоғырланды. Десе де, бұл бағдарламалар белгілі жетістіктерге қол жеткізуге мүмкіндік бергенін де айтуға тиіспіз. Атап айтар болсақ, осы бағдарламаның арқасында өңдеуші өнеркәсіпті дамытудың оң серпіні қалыптасты. Президент жолдауында айтып кеткендей, былтыр Қазақстанның ішкі жалпы өнімі 104 трлн теңге болды. Елімізге 28 млрд доллар тікелей шетел инвестициясы тартылды. Бұл – рекордтық көрсеткіш.

Сыртқы сауда-саттық бұрын болмаған деңгейге, яғни 136 млрд долларға жетті. Оның 84 миллиарды – экспорт. Сыртқы қорымыз 100 млрд долларға жуықтады. Жоғарыда айтылған себеппен жіберілген кемшіліктер де аз емес. «Көш жүре түзеледі» демекші, кеткен кемшіліктер келешек үшін сабақ болары даусыз.

– Бұл жобаның аясында бірқатар өндіріс телекөпірде ашылып, ары қарай жұмысын жалғастыра алмай қалды. Олардың қатарында биоэтонол мен кремний зауыттары бар. Мұның себебі не деп ойлайсыз? Қаржы жеткілікті бөлінбеді ме, мамандар болмады ма, әлде жемқорлық орын алды ма?

– Біздің ойымызша, бұл жерде ең бастысы жемқорлыққа жол берілді. Білікті мамандар да тапшы болды. Бар мамандардың өзінің потенциалын пайдалана алмадық. Іс басындағылар жұмысқа сапалы маманды емес, тек өздері сенген адамдарды ғана тартты. Соның салдарынан, жоспар толыққанды жасалмады, өндірістің тиімділігі дұрыс бағаланбады. Осылайша бірқатар өндіріс орындары ашылған соң көп кешікпей өз жұмысын тоқтатып жатты. Бұл жағдайлар жан-жақты зерделеніп, тиісті қорытынды шығарылу керек. Мүмкіндіктер жан-жақты сараланып, нақты іс-шаралар белгіленуі шарт. Әсіресе жекеменменшік-мемлекеттік әріптестік нысанда да бизнесті дамыту көптеген тоқырап жатқан салаларға жан бітіретіні сөзсіз. Атап өтсек, азық-түлік өндірісі. Қазақстанда әлі күнге азық-түлік өнімдерінің импортына тәуелділік басым болып отыр. Ауыл шаруашылығы өнімін өндеу ақсап тұр. Мысал ретінде атап өтсем, Ұлытау облысында әлі күнге мал терілері мен жүн өңдейтін кәсіпорын жоқ. Шаруалардың тері мен жүнді ешқайда өткізе алмай, өртеп, көміп жатқан жағдайы бар. Яғни қыруар дүние ысырап болуда. Мұндай жағдай бүкіл Қазақстан бойынша орын алып отыр. Шын мәнінде ұқсата білсек, мұның бәрі байлық қой.

– Енді алда бұл жағдайдың жойыларына қандай кепілдік бар? Шын мәнінде бүгінде іс басына келіп жатқан басшылардың көбі осы проблемалар орын алған кезде қызмет еткен тұлғалар. Олардың біліктілігі жаңа міндеттерді орындауға жете ме?

– Бұрынғыға қарағанда, қазір көп мәселелерді талқылап, қарауда ашықтық, әділдік бар. Мәселен, Парламентті айтатын болсақ, бүгінде әрбір заң бабы төңірегінде қызу пікірталас, айтыс жүреді. Барынша елге қажет, мәселені шешетін, экономиканы көтеретін, тәртіпті нығайтатын заң тетіктерін қабылдауға күш салып жатырмыз. Меніңше осының бәрі жаңаша әрі тиімді жұмыс істеуге мүмкіндік береді.

– Кен орындары жайлы әңгіме қозғалғанда олардың шетелдіктер қолына өтіп кетені, ал бұл серіктестердің өз инвестициялық міндеттерін орындамай жатқаны айтылады. Сіздіңше, мұндай мәселенің орын алуына не себеп? Мұны Үкімет пәрменінің жоқтығымен байланыстырған жөн бе?

– Бұл өте ауқымды мәселе, сондықтан біржақты айтуға болмайды. Жалпы, Қазақстан тәуелсіздік алған тұста елімізге инвесторлар керек болды. Біз шетелдік инвесторларды шақырып, табиғи ресурстардың көптеген түрін өндіретін салаға жан бітірдік. Еліміздің экономикасы тұрақталып, мемлекет бюджеті қаражатпен толығып, халқымыздың әл-ауқаты түзелді. Әрине, шетелдік инвесторлар тарапынан кетіп жатқан кемшіліктер де аз емес. Бұл жерде мемлекет тарапынан бақылаудың жеткіліксіздігі немесе әлсіздігі де себеп болып жатқаны шындық. Сондықтан бақылау мен қадағалауды күшейту керек деп есептеймін. Сонымен қатар, кезінде жасалған келісімшарттарды қайта қарау керек. Бұл туралы өзінің жолдауында Президент те айтып, Үкіметке жыл сайын экологиялық және технологиялық аудит жасауды міндеттеді. Менің ойымша, бұл шара әрбір бес жыл сайын жүзеге асатын болады.

– Жалпы олармен келісімшарттарды қайта қарайтын уақыт келген сияқты. Алайда Үкімет асығар емес. Неліктен?

– Келісемін, бүгінде заңнамалық тұрғыдан, экономикалық саясат тұрғысынан кейбір кемшін кеткен тұстарын түзейтін, кейбір шарттарды қайта қарайтын немесе талқылайтын да мезгіл туды. Бұл компаниялардың көбісі трансұлттық компаниялар. Сондықтан алдыңғы кезекте құқықтық база басты рөл ойнайтынын да ұмытпағанымыз абзал. Келісімшарттар жасалған соң, оны өзгертудің немесе тоқтатудың өзіндік тәртіптері мен жолдары бар. Оны айналып өте алмайсыз. Себебі, одан туындайтын жауапкершілік мәселесі де жоғары тұруы керек. Бұл бір күнде, бір адамның шешімімен жүзеге асатын шаруа емес. Мұнда әр тараптың мүддесі, міндеттемесі бар. Олардың орындалуына әр тарап та жауапты. Десе де, бүгінде келісімшарттарды қайта қарау қолға алынды. Бұл шараның оң нәтижесі болатынына сеніміміз зор.

– Мемлекет басшысы жаңа өнеркәсіп саясаты жайлы айтты. Онда қандай мәселелер басым сипатқа ие болуы керек деп ойлайсыз?

– Иә, жаңа өндірістік саясат бүгінде барлық елдер көшкен тенденция. Бұл туралы Президентіміз Қ.Тоқаев өз жолдауында айтып кетті. Яғни, өндірісті дамыту, оны жан-жақты қолдау мен ынталандыру үздіксіз жүріп отыруы керек. Ішкі нарықты қолдау, отандық өнімдерді тұтыну, қазақстандық үлес мұның бәрі бүгінгі ел экономикасын көтеру үшін ауадай қажет дүние.

– Жаңа өнеркәсіптік саясатта өндірістерімізге өзіміз иелік ету, қазақстандық магнаттарды қалыптастыру мәселесі орын алу керек деген пікірге қалай қарайсыз?

– Кез келген дамуға бет алған мемлекет ұлттық буржуазияға иек артады ғой. Тарихта да бар. Қазір үлкен компанияларды ұлттық компанияға айналдыру керек деп айтылып жатыр. Бұл енді инемен құдық қазғандай жұмыс. Мемлекет бұл жұмысты бастады. Сондықтан ұлттық буржуазияның өсіп шығатын да, халықтың олар басқарған компаниялар игілігін көретін күндер де алыс емес шығар.

– Кен орындарындағы еңбек жағдайы өзіңізге белгілі. Жуырда ғана Қарағандыдағы көмір шахталарында болған апатта тағы да адам шығыны орын алды. Сарапшылардың айтуынша, онда еңбек қауіпсіздігінің қарапайым нормалары сақталмайды екен. Әріптестеріңіз осы мәселеге үн қосып, Митталмен келісімшартты бұзу жайлы мәселе көтерді. Оған қандай жауап болды? Мәселе тиімді шешімін таба ма?

– Бұл компания өрескел заң бұзушылықтар жасады. Оны біріншіден жауапкершілікке шақыру керек. Ол мүмкін емес жағдайда өндірісті қайтарып алу бағытында жұмыс жүру керек.

– Мемлекет басшысы жаңа заманның мұнайына айналған сирек кездесетін металл кеніштерін игеруді басты бағытқа айналдыруды тапсырды. Бұл тапсырманы қалай жүзеге асырамыз? Инфрақұрылым лайықты ма, кадрлар жеткілікті ме?

– Менің ойымша, инфрақұрылым, кадр мәселесі бүгінгі күнде бар, бірақ шешімін табуға болатын сала. Сондықтан Президентіміздің бастамасын қолдауға болады. Елімізде сирек металл өндірісін жандандыру заман талабы. Әсіресе, әлемдік нарықта бұл ресурстарға деген сұраныстың артуы, олардың бағасының шарықтап кетуі аталған саланы дамытуға өз серпінін берері анық. «Темірді қызған кезде соқ» дегендей, бұл істің өз уақыты таяды деп есептеймін.

– Кен орындарының экологиялық қауіпсіздігі мәселесі қаншалықты шешімін тауып жатыр? Мәселен, Жезқазған мыс зауытында бұл талап қаншалықты орындалуда?

– Жезқазаған мыс зауытының экологияға келтіріп жатқан зияны бар. Өндірістен ауаға және суға лас заттар тасталуда. Сол үшін экологиялық айыппұлдар төлеуде. 2025 жылға дейін күкірт қышқылын сүзетін сүзгіні орнатып, іске қосу жайлы келісім бар. Бұл жөнінде БАҚ-та да ақпараттар таратылған. Қазіргі таңда компания қоршаған ортаға зиянды заттарды тастауды тоқтату бағытында тағы біраз жұмыс жүргізіп жатыр.

– Бізді негізінен асырап тұрған – кен орындары. Біздегі шенеуніктердің бас қатырып жұмыс істемеуінің бір себебі осы секілді. Ауыз толтырарлық отандық өнімнің болмауына да осы түрткі болып отыр. Келісесіз бе?

– Өкінішке қарай келісемін, біздің елімізде «Голландиялық ауру» құбылысы орын алған. Яғни, шикізатқа тәуелді экономикада өмір сүріп жатырмыз. Табиғи ресурстарды сатудан түсіп жатқан қаражат Үкіметтің көп мәселеге басын қатырмауына себеп болды. Біз тәуелсіздік алғалы бері 30 жылдан асса да, осы тенденцияның ықпалынан шыға алмай отырмыз. Дегенмен, әлі де кеш емес. Ол үшін елімізге экономикаға диверсификация жасауда батыл қадамдарға бару керек.

– Уақыт тауып, ой бөліскеніңізге рақмет!

Айша ҚҰРМАНҒАЛИ,
«Заң газеті»

АРДАГЕР

ӨМІРІ - ӨНЕГЕ

(Соңы. Басы 1-бетте)

Сөйтіп, сол кездегі өлкелік партия комитетінің хатшысы И.Юсуповтың қаһарына ілініп, «қарауыл сотталу керек, біз партияның бюро мәжілісінде осындай ұйғарымға келдік» дегенінен еш нәтиже болмай, әділеттілік жеңіп шыққанын айтқан. Осы жайтты автор сот төрелігін іске асыру кезінде қандай да жағдай болмасын судья тәуелсіз және тек Конституция мен заңға ғана бағынатынын жас ұрпаққа өсиет ретінде жеткізіп отыр.

Ал, Нығмет Төлендіұлы өзіне «Қазақтың қос батыры» атты кітабын тапсырғанда «Айтжан! Нендей қиын қиянаттарын көріп, жер басып келеміз, Алла Тағала бұрынғыдай жебеп көретін күнімізді ұлғайта берсін, Әмин!» деп жазса, «Война исчезни навсегда» атты кітабын тапсырғанда «Айтжан! Екеуміздің көп жылдық мықты достығымыздың естелігі болсын» деп жазған сөзі достық сезімінің жарқын бейнесін көрсетсе керек.

Сонымен қатар, Айтжан Тассейтұлы «Елтай елінің бір ұлы еді», «Ақиқат және әдеп» атты кітаптарында туысқа, яғни атасы Елтай Ерназаровқа деген ізеттілігі, Мақтаарал ауданында 40 жыл тұрып, 35 жыл сот төрағасы қызметін атқарып, сол елге және де сол елдің азаматтарына деген ризашылығын шын жүрекпен білдірген. «Мен ағалардан үлгі алып, тәрбие көргеніме мәңгі ризамын. Әсіресе, ризашылығымды Мақтаарал өңірінің жергілікті халқына арнаған болар едім. Бұл халықтың пейілі кең, жүрегі таза, бауырмал. Аз да болса, істеген жақсылығыңа риза, достығы мол, дұшпандығы жоқ» деген сөздері жергілікті халыққа деген ырзалығын білдірсе керек.

Айтжан Тассейтұлы «Тарихтағы ұлы тұлғалар» атты жинағында халқымыздың біртуар тұлғалары туралы талдау жүргізген. Бұл кітаптың жастарға берер тәлім-тәрбиесі мол. «Бақыттың мәні – парасаттылықта, әркімнің өз алдына игілікті мақсат қоя білуінде, адамның өз мінез-құлқын, іс-әрекетін ерікті түрде өзгертіп, ізгілікке бағыттап отыруында» деген екен шығыс ғұламасы әл-Фараби. Айтжан Тассейтұлы да өзінің жан-дүниесіне дарыған тамаша парасаттылығы мен адамгершілік ізгі қасиеттерінің арқасында өз ғұмырында ер жүрек жауынгер, әділ би, ұлағатты ұстаз бола білді.

Айтжан Тассейтұлы сот жүйесінің ақсақалы, данышпан қариясы, ұлағатты ұстазы болып өмірден өтті. Өзінен кейінгі жас буынға өз тәжірибесімен үнемі бөлісіп, ақыл-кеңесін беруден жалықпайтын. Сондықтан ол кісінің өнегелі өмір жолы кейінгілерге үлгі болып қала бермек.

Ермахан РАХМАНБЕРДІ,
Шымкент қаласы қылмыстық істер жөніндегі ауданаралық сотының судьясы

ОРАЙЫ КЕЛГЕН ӘҢГІМЕ

Ардан ҒАЛЫМҰЛЫ,
Паралимпиадашы және голболдан Қазақстан ұлттық құрамасының мүшесі:

«ЗАҒИП ДЕГЕНІ БОЛМАСА, КРЕАТИВТІ ТАҒДЫРЛАСТАРЫМ КӨП»

Соңғы уақытта әлеуметтік желі беттерінде Ардан ҒАЛЫМҰЛЫНЫҢ блогы қоғам назарын өзіне аудартты. Кейіпкеріміз күнделікті өмір дағдысында кездескен қиындықтары мен қуанышты сәттерін бізбен бөлісті. Замандастарына өзі секілді тағдырластарына мүсіркей емес, түсіністікпен қараса екен деген тілек айтты. Арданның бүгінгі жай-күйі мен болашақ идеясын бөлістік.

– Ардан, блог жүргізу жайлы ой қайдан келді?

– Негізгі мақсат зағип жандардың өмірі, олармен дұрыс қарым-қатынас орнату, көру мүмкіндігінен айырылған жандарға көмектесу жолдарын көрсету еді. Өйткені, социумда ыңғайсыз сұрақтар, көмектесемін деп қиындық тудыратындар аратұра кездесіп жатты. Тіпті, сенен именіп, қорқып жүрген жандарды көргенде өзіңді өте нашар сезінесің. Сонда өз-өзіме, неге қоғамның реакциясы осындай, деген сауал қойдым. Кейін саралай келе бір-ақ түсіндім. Бұның бәрі біз секілді жандармен жұмыс жасау ерекшелігі жайлы ақпараттың аздығынан екен. Демек, осы бағытта жұмыс жасалу керек. Бұрыннан осы тематикада YouTube платформасында өз каналымды ашу ойда болған. Бірақ бұл іске кірісе алмай жүрдім. Жақындарыммен, жора-жолдастарыммен кеңестім, көп ойландым. Бәрі идеямды қолдады. Жолдастарымның бірінде жүріп тұрған блогы бар. Сол жолдасым бірінші Инстаграм, Тикток желілеріне бейне жүкте деп жол көрсетті. Қатты қорықтым. Дегенмен көз қорқақ қол батыр дейді. Осылайша ойлағанымды жүзеге асыра бастадым.

– Қоғамның реакциясы қандай болды, өзіңіз блог бастаған 3 ай ішінде қандай өзгерістер орын алды?

– Әлеуметтік желіде танымалдылыққа ие болдым. Болған құбылысқа өзімде аң-таңмын. Дегенмен, іштей осы лептің келерін сезген едім. Парақшама салу үшін түсірілген бейнелер, күнделікті мен жасайтын дүниелер тізбегі ғана. Мысалы, зағип адам қалай ас пісіреді? Зағип жан қандай жұмысқа орналаса алады? Зағип қалай кітап оқиды? Көрермендерім осы процестің бәрін өз көздерімен көре келе, мен секілді жандарға қалай көмек қолын созу керектігін түсініп, үйрене бастады. Артық, ыңғайсыз сұрақтар тізбегі азайды. Өз ісіме популяция жасап жүргеннен кейін, танып, алғыс тілек білдіріп жатқан жандар қатары да аз емес. Әсіресе, тағдырлас жандардың ризашылық хаты, осы істі әрі қарай жалғастыруыма күш берді. Бейнежазбалар арқылы оларға деген көзқарас өзгере бастаған. Өйткені, шынында бізде социумның бір бөлшегіміз тек ерекше қажеттілігі бар жандармыз. Тек соны айналадағылар дұрысынан түсінсе екен деген кішігірім мақсат бізде.

– Сұрағым ыңғайсыз болса кешірім сұраймын. Дегенмен, шынында зағип жан қалай ас пісіреді? Зағип жан қандай жұмысқа орналаса алады? Біздің газет оқырмандарымен бөлісе кетіңіз.

– Айыбы жоқ, әрине жауап бере кетейін. Зағип жанның ас қамдау процесінде бәрін қолмен тексеруіне тура келеді. Тамақтың дәмі, температурасы, судың деңгейі. Сол үшін жиі күйіп қалам. Бірақ күнделікті дүние болған соң, етім үйреніп кеткен. Көбіне жан-жарым асымды даярлап береді. Жақында осы тақырыпта желіге жүктегем. Мысалы, бірінші пешті қосамыз, үйде электрпеш болған соң көбіне қосар нүктесін таппай жатамын. Әйтеуір өзіне тән қосылу дыбысы бар, сол дыбыс шыққанша сипалақтаймын. Кейін ас табақты пешке қойып, керек ингредиенттерді турап, дайындап ас пісіруді бастаймын. Көз мөлшерінде тұз, бұрышын қосып, дәмін татып отырамын. Солай дайын болғанша пештің айналасын айналшықтауға тура келеді. Осы тақырыпта бейне түсіргеннен кейін үйге оқырмандарымның бірі келіп, арнайы жапсырма алып келген еді. «Келесіде пешті сипап, қосылар жерін іздеп жүрме», – деп. Шынында көмегі тиді.

Ал жұмыс жағына келсек қиындықтар шынында көп. Барлық жерге дерлік алмайды. Тіпті, зағип жандардың мамандық алып шығуына мүмкіндік берер орталық жеткілікті деңгейде оқулықтар жоқтың қасы. Жаттықтырушы болып жұмысқа кіргім келген. Бірақ зағип болған соң, жаныма міндетті түрде көмекші керек. Бұл орталықтарға тиімсіз, сондықтан жұмысқа ала қоймады. Ал негізі өзім мүгедек жандарға арналған голболмен кәсіби айналысқандықтан, бүгінде негізгі кіріс көзі сол.

– Зағип жандарға басқа қандай кіріс көзін қарастыруға болады?

– Шетелде зағип IT мамандары бар деп естідім. Жазған кодтары, еңбектері кәдімгі мамандардан еш кем емес. Бізде бұл туралы бүгінде айтылмайды да, дегенмен жақсы бастама болар еді. Ал былайынша зағип жандардан жақсы заңгер-кеңесші, психолог-кеңесші шығар еді. Бұл мамандықтарды игеруге дайын материалдар да, жұмыс істеуге мүмкіндік те бар. Кезінде психолог-кеңесшіні игерген едім. Жұмыс та жасап көрдім. Тәжірибемнен айтайын, өте ыңғайлы. Қабылдауды тіпті онлайн ұйымдастыруға да болады. Адамдардың жай-күйін жақсы сезетінмін. Дегенмен, психологиядан гөрі спорт жақын болғандықтан, бұл істі әзірге тоқтаттым. Мүмкін болашақта қайта оралармын.

– Голболға қалай келдіңіз?

– Спортқа мектеп кезінен жақынмын. Алматы қаласы №4 арнайы мектеп интернатта білім алып жүргенде бізде музыка және спорт үйірмелері болды. Домбыра үйрендім, шахмат ойнай бастадым. Тіпті, 3-4 сыныпта шахмат бойынша жарыстарға қатысып жүлделі орындарға да ие болған едім. Кейін жүзу секциясы ашылды, жүзуге үйретті. Бүгінгі күнге дейін жүзу менің өмірлік салтыма кіреді. 18 жасыма дейін облыстық құрама атынан жүзу сайыстарынан қалмадым. Кейін Қазақстанда голбол ашылып, бізді сонда алғашқы көрсетілім матчына қатысуға шақырды. Бардым, ұнады, қалдым.

– Командамен қандай жарыстарға қатысып үлгердіңіздер?

– 2017 жылы Ресейде болған Азия чемпионатында бақ сынадық. Алдыңғы жылы Түркияның Анкара қаласында өнер көрсеттік. Биылда Азия кубогына дайындалып жатырмыз. Әрине құрам жас, жеткен жетістіктеріміз аз. Бұл спорт өткен ғасырдың 70 жылдарынан бастап қолға алынған. Шетел командаларының теориялық және практикалық базасы үлкен. Елімізде бұл жаңа спорт түрі болғандықтан басында тіпті кәсіби жаттықтырушы да болмады. Дегенмен, қазір бәсекелес орта қалыптасып үлгерді. Спортшыларға айлық қарастырылған. Алдағы уақытта жүлделі орындардан үміттіміз.

– Спорт өміріңізге қалай әсер етті?

– Тұлға болып қалыптасу жолында спорттың үлесі жоғары. Спорт ол – өмір. Әр адамға спортпен шұғылдануға кеңес берер едім. Әсіресе, мүмкіндігі шектеулі жандарға. Өйткені, спорт сені әлеммен байланыстыратын бірден бір құрал. Бағың жанып, еліңнің атын Олимпиадада қорғап, халық батыры болу бақыты бұйырса, бұл тіпті керемет!

– Ардан, зағип жандар үшін цифрлық қолжетімділік туралы айтып беріңізші. Брайль дисплейі туралы бейнежазбаңызды көрдім, бұл өте керемет. Ол туралы да әңгімелеп берсеңіз.

– Брайль дисплейі – телефондағы не компьютердегі электронды мәтінді брайльмен көрсететін құрылғы. Ол Bluetooth арқылы немесе сым арқылы компьютерге немесе телефонға қосылады. Сол арқылы мысалы мен оқырмандардың пікірлерін, онлайн кітаптар мен жаңалықтарды оқи аламын. Бірақ дисплей, өкінішке орай, өте қымбат.

– Қанша тұрады?

– Бейнежазбада көрсеткен құрылғы досыма тиесілі. Бұл Focus компаниясының құрылғысы. Бағасы екі миллион теңгеден басталады. Оған әркімнің қалтасы көтере бермейтіні анық.

Сандық қолжетімділікке келетін болсақ, сайт немесе қолданбада дауыстық ілеспе болуы керек. Десек те, барлық қолданбаларда дауыстық ілеспе бола бермейді. Әрине арнайы зағип жандарға көмекші VoiceOver веб құралы бар. Дегенмен қосымшалардың көбін бұл құрал оқи бермейді. Кейбір қарапайым дүниелер біз үшін қолжетімсіз болып қалады. Сондықтан көру қабілеті бар адамдардан көмек сұрауға мәжбүр боламыз.

– Қалай ойлайсыз, интернет кеңістігінде зағип жандар өздерін жайлы сезіну үшін не жасалу керек?

– Арнайы бейімделу қажет емес. Зағип жандарға мүмкіншілік жасалмай жатыр деуге келмейді. Тек ірі компаниялар, әзірлеген қосымшаларын тестілеу кезінде зағип жандармен бірлесіп жұмыс жасаса жақсы болар еді. Олар зағип жанға ненің оңтайлы боларын айтып берер еді.

– Қазір қоғам «мүгедек» деген сөзден бас тартып, «ерекше қажеттіліктері бар адамдар», «мүмкіндігі шектеулі жандар» деген тіркестерге көшуге ұмтылатын сияқты. Қай тұжырым дұрысырақ деп ойлайсыз?

– Мысалы мен зағип жанмын. Және менің жағдайымды осы сөзбен сипаттауға қарсы емеспін. Және өзім де мүгедектігі бар жанға, солай сипаттама беремін. Өйткені, ол – факт. Десек те қоғамда айтылатын «ерекше жандар» деген сипаттама маған ұнамайды. Әсіресе, балалар арасында мүгедектігі бар балаларға «ерекше балалар» деп айту арқылы, сау балаларға дискриминация жасайтын секілдіміз. Өйткені, әр бала ерекше. Бала ойы мұны дұрыс қабылдай алмайды. Бұл менің субъективті ойым. «Ерекше адам» орнына, «ерекше қажеттіліктері бар адам» деген дұрыс қолданылған тіркес сияқты.

– Инклюзивті қазақ қоғамына не енгізгіңіз келеді? Ойыңыздағы идеял қоғам қандай?

– Инклюзивтілік ішінде тек зағип жандар атынан сөйлейін. Менің арманым – зағип жандар да маман атанса, ірі компаниялар ерекше жағдай жасап, бөлек оқыту концепциясын түзсе екен деймін. Әр адамның бір кіші мақсаты тәуелсіз болу, біздің де сол мақсатқа жетуімізге аз кем ыңғай жасалса нұр үстіне нұр болар еді. Болашақта зағип жандардың қатысумен, бастауымен өтетін медиа бағдарламалар жасағым келеді. Стендап мейлі ән, бір сахна құрғым келді. Өйткені, зағип дегені болмаса креативті идеяға ойы тола тағдырластарым жетерлік. Соларға бір жақсы алаң құра алсақ. Әзірге бір үлкен армандарымның бірі осы.

– Амал-әрекетіңіз, мақсат мұратыңызға жеткізер. Талмаңыз!

Нұрбол ЖЫЛЫС,
«Заң газеті»

АЙМАҚ

МАҢҒЫСТАУДА СУ ТҰЩЫТУ ЗАУЫТЫНЫҢ ҚҰРЫЛЫСЫ БАСТАЛДЫ

Маңғыстау облысының әкімі Нұрлан Ноғаев «ҚазМұнайГаз» ҰК Басқарма төрағасы Мағзұм Мырзағалиевпен бірлесіп жаңа су тұщыту зауытының құрылысын бастады. Жоба Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың тапсырмасына сәйкес жүзеге асырылуда.

Қуаттылығы тәулігіне 50 мың текше метр болатын Тоқмақ (Қарақия ауданы) жерінде теңіз суын тұщыту зауытын салу Жаңаөзен қаласы халқының ауыз суға деген қажеттілігін толық қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Жаңаөзен қаласы Еділ суын Қиғаш өзені арқылы «Астрахань-Маңғышлақ» құбырынан алып, тұтынады. Бұл Атырау және Маңғыстау облыстарындағы бірқатар елді мекендердің халқы үшін судың жалғыз орталықтандырылған көзі. Су тұтыну көлемі халық санының өсуіне және жаңа кәсіпорындардың пайда болуына байланысты жылдан-жылға артуда.

«Президент Қасым-Жомарт Тоқаев халықты сапалы ауыз сумен қамтамасыз етудің маңыздылығын атап өтіп, Маңғыстау облысына сапары барысында Үкімет пен жергілікті атқарушы органдарға сумен жабдықтау мәселесін шешумен айналысуды тапсырды. Өңірде осы міндетті орындау үшін бірнеше жоба белсенді іске асырылуда. Олардың ішінде Тоқмақ аймағында су тұщыту қондырғысын салу жобасын атап өткен жөн. «ҚазМұнайГаз» компаниясының еншілес мекемесі – «Өзенмұнайгаз» әзірлеген бұл жобаны іске асыру «Астрахань-Маңғышлақ» су құбырынан су тарта отырып, Жаңаөзен қаласы мен басқа да елді мекендердің тұрғындарын сумен қамтамасыз етуге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, бұл туризмді, кәсіпкерлікті және ауыл шаруашылығын дамытуға мультипликативті әсер етеді. Сондай-ақ, халыққа жаңа жұмыс орындарының ашылуына ықпал болады», – деп атап өтті Нұрлан Ноғаев.

Мағзұм Мырзағалиев өңірдің әлеуметтік даму саласында жоба стратегиялық маңызды болып табылатынын айтты. «Компания орналасқан жердегі қызметкерлеріміздің және ондағы тұрғындардың тың әлеуметтік жай-күйін қалыптастыру, біздің жұмысымыздағы маңызды басымдықтардың бірі. Бұл Мемлекет басшысының Жаңаөзен қаласының тұрғындары үшін ауыз су тапшылығы мәселесін түбегейлі шеше отырып, сапалы әрі қысқа мерзімде орындалуы тиіс деген тікелей тапсырмасы аясында жүзеге асып жатқан жоба», – деді «ҚазМұнайГаз» АҚ басшысы Мағзұм Мырзағалиев.

Су тұщыту зауытының құрылысы өңір үшін жүздеген жаңа жұмыс орнын қалыптастырады. Құрылыс кезеңінде 240-тан астам адам, ал зауыт жұмысын бастаған соң 100-ден астам тұрғын жұмыспен қамтамасыз етіледі. Құрылыс жұмыстарын 2024 жылдың соңына дейін аяқтап, 2025 жылдың көктемінде зауытты жобалық қуатқа шығару жоспарланған.

Жазира ҚУАНЫШБЕКҚЫЗЫ

БІТІМ

МЕДИАЦИЯНЫҢ ДАМУЫ ДАУЛАРДЫ АЗАЙТАДЫ

Қазіргі таңда медиацияны сот саласында қолданудың көрсеткіші күннен-күнге өсуде. Дауласушы тараптардың дау-дамайы ерікті келісім бойынша жүзеге асып, өзара қолайлы шешімге келуі медиация делінеді.

Жамбыл облысы кәмелетке толмағандардың істері жөніндегі мамандандырылған ауданаралық сотына жүгінген дауласушы тараптармен татуластыру рәсімдерін жүргізу, әсіресе, азаматтық істер бойынша кең ауқымда жүргізілуде. Алимент мөлшерін азайту, баланың тұрғылықты жерін анықтау және баламен кездесу уақытын белгілеу бойынша азаматтық істерді қарау барысында сот мейлінше тараптарды татуластыруға, бір мәмілеге келтіруге бар күшін салуда.

Жамбыл облысы кәмелетке толмағандардың істері жөніндегі мамандандырылған ауданаралық сотында 2023 жылдың 7 айында азаматтық істер бойынша 401 іс қаралды. Оның 39-ы татуластыру рәсімдерін қолдана отырып тоқтатылған.

Сонымен қатар, медиация арқылы тараптардың татуласуы судьяларға түсетін жүктеменің де төмендеуіне әсерін тигізеді. Ал қылмыстық процесс барысында медиацияны жүргізу кезінде тараптар қол жеткізген дауды реттеу туралы келісім жәбірленушіге келтірілген залалдың орнын толтыру және қылмыс жасаған тұлғаның жәбірленушімен татуласуы реттелген келісімді білдіреді.

Келісім ҚР Қылмыстық процестік кодексінде көзделген жағдайларда қылмыстық құдалауды болдырмайтын немесе оны жүзеге асырмауға мүмкіндік беретін мәнжай. Ал дауды реттеу туралы келісім оған тараптар қол қойған күні күшіне енеді.

Әрине, медиацияны қылмыстық істердің барлық санатына қолдануға жатпайтынын ескеру қажет, яғни онша ауыр емес және ауырлығы орташа қылмыстық істер бойынша қылмыстық сот ісін жүргізу барысында және сотқа дейінгі дауларды шешуге, сонымен қатар, атқарушылық іс жүргізуді орындау кезінде туындайтын қатынастар бойынша қолдануға болады.

Қазіргі уақытта татуласу, бітімгершілік рәсімінің аясын кеңейтуге, халықты дауды сотқа дейін реттеуге қызықтыруға, қоғамдағы шиеленістерді азайтуға, төмендетуге оң ықпал ететін «Медиация туралы» заңның қарқынды жалғасуы қуантарлық жағдай. Мысалы, егер тараптар арасында дауды реттеу туралы келісімге қол жеткізілсе татуластырушы судья тараптар қол қойған келісімді бекітіп, сот ұйғарымын шығарып, іс тоқтатылады.

Сол себептен, елдегі медиация институтының дамуына мемлекеттік билік органдары барынша қолдау көрсетіп, институттың жандануына ықпал етсе – медиацияның біздің елімізде болашағы зор екендігінде күмәнім жоқ.

Самат ӘБІЛДАЕВ,
Жамбыл облысы кәмелетке толмағандардың істері жөніндегі мамандандырылған ауданаралық сотының бас маманы-сот отырысының хатшысы

САНДЫҚ ЖҮЙЕ

Ақпараттық технологиялар сот саласының жұмысын жеңілдетіп, халықпен кері байланыс орнатуда жоғары көрсеткіштер көрсетіп, жұмыс сапасының артуына септігін тигізіп отыр.

АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯ ЖЫЛДАМДЫҚТЫ АРТТЫРДЫ

Электронды сот төрелігін іске асыру – халықтың сотқа деген сенімділігін, сот төрелігіне деген қолжетімділігін, ашықтылығын, жариялылығын арттыру. Қазіргі кезде сот жүйесінде заманауи технологиялармен жұмыс жасауды кеңінен қолға алу жолға қойылуда. Заманауи ақпараттық технологиялар арқылы көптеген жұмыстар атқарылып отыр.

Қазіргі күнделікті сот тәжірибесінде сотта IT технологиялар мен ғаламтордың мүмкіндіктерін көбірек пайдалану жолға қойылған. Себебі, ол сот төрелігін жүзеге асыру процесін жеңілдетіп, оңтайландырып және автоматтандырады, ең бастысы халықтың қолжетімділігін арттырады. Бүгінгі таңда республиканың барлық соттарында «Төрелік» ақпараттық жүйесі, «Сот кабинеті» сервисі, «Электронды шақыру қағазы», SMS – хабарлама сервисі, «Талдау» форумы, сот органдарымен байланысу CALL-орталығы, сенім телефоны, дыбыс-бейне жазатын құрылғылар, бейнеконференция арқылы сот төрелігін жүзеге асырып, жаңа ақпараттық технологиялар қызметі енгізіліп талапқа сай жұмыстар жасалуда. Қорыта айтқанда, уақыттың талабына сай электронды түрде жұмыс жасау қолға алынып отыр. Бұл ретте еліміздің сот жүйесі де заманның ағымына қарай, қызмет барысына ақпараттық технологияларды енгізді. Соның көмегімен соттардың жұмысын бір жолға қойдырып азаматтардың уақытын үнемдеуге мол мүмкіндік туды.

Ә.КАБИНОВА,
Ақмола облысының қылмыстық істер жөніндегі мамандандырылған ауданаралық сотының жетекші маманы

ӘРТҮРЛІ

4. «ОУСА Альянс» ЖШС (БСН 130240008107) жарғылық капиталының азайғаны туралы хабарлайды. Кредиторлардың талаптары хабарландыру жарияланған күннен бастап бір ай мерзім ішінде мына мекенжай бойынша қабылданады: ҚР, Алматы қаласы, Алмалы ауданы, Әуезов көшесі, 2А үй.

5. Конго–Қырым геморрагиялық қызбасы (ККҒҚ) – бұл вирус қоздырғышынан туындайтын аса қауіпті жұқпалы ауру, науқас дер кезінде медициналық көмекке жүгінбеген жағдайда, өлім жағдайына әкеліп соқтыруы мүмкін.

Аурудың алдын алу үшін табиғи ошақ аумағында орналасқан елді мекендердегі жануарларды, қора-жайлар мен үй-жайларының аумағын кенеге қарсы залалсыздандыру. Табиғи ошақтарда орналасқан тұрғындар малдарды күтіп қарағанда және қырқым кезінде кенелердің шабуылынан және кене қанымен жанасуды болдырмау мақсатында жеке қорғану үшін арнайы киім кию қажет (қалпақты комбинезон, шалбардың балағын шұлықтың ішіне салу, жақсы қорғалған аяқ және бас киім, резеңке қолғап). Табиғатқа демалысқа шыққанда кененің жабысқаны көрінетін ашық бір түсті киім кию, жақсы қорғалған резеңкелі манжетті жеңі ұзын көйлек, ұзын балақты шалбар кию қажет. Денеге кененің жабысқанын тексеру үшін өзіңіз және өзіңізге байқалмайтын орындарды (мойын, бастың шаш бөлігі, дененің артқы жағы т.б.) бір-біріңіздің үстеріңізді мұқият қарап отыру қажет. Кенелердің шабуылынан қорғайтын сыртқы қолданысқа арналған рұқсат етілген аэрозольді шашыратқыш құралдарын қолдану қажет. Кене шаққан немесе кенемен жанасуда болған жағдайларда міндетті түрде жергілікті емдеу мекемелеріне барып, 14 күн медициналық бақылауда болуыңыз қажет.

Ауырып ем іздегенше, ауырмайтын жол іздеңіз!

Дені сау адам – табиғаттың ең қымбат жемісі екенін ұмытпаңыздар!

М.С. ОРЫНБЕК,
ҚР ДСМ СЭБК «ҰСО» ШЖҚ РМК «Түркістан облысы бойынша дезинфекция орталығы» филиалының зоолог маманы

20. Ақтөбе облысы Білім басқармасының Мәртөк ауданының білім бөлімі мемлекеттік мекемесінің «№ 865 Мәртөк аудандық бірыңғай ұлттық тестілеу өткізу пункті» коммуналдық мемлекеттік мекемесі, БСН/ЖСН 150540009912, Ақтөбе облысы, Мәртөк ауданы, Мәртөк ауылдық округі, Мәртөк ауылы, Жамбыл көшесі, ғимарат 125, 15.08.2022 жылғы №213 қаулының қосымшасына сәйкес, таратылғаны туралы хабарлайды. Шағымдар хабарландыру жарияланған күннен бастап екі ай ішінде мына мекенжай бойынша қабылданады: Ақтөбе облысы, Мәртөк ауданы, Мәртөк кенті, «Мәртөк аудандық білім бөлімі» ММ, Сейфуллин көшесі, 38.

ҚҰЛАҚҚАҒЫС!

ХАБАРЛАНДЫРУ БЕРУДІҢ ТӨТЕ ЖОЛЫ «ЗАҢ» Медиа-корпорациясының жарнама бөліміне хабарласыңыз немесе zanreklama@mail.ru электронды поштасына жолдаңыз.

ТЕЛЕФОН: 292 43 43, 8 708 929 9874

ТАРАТУ

2. «Пласт Монтаж» ЖШС (БСН 080240021469) өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: 020000, Қазақстан Республикасы, Ақмола облысы, Көкшетау қаласы, Красный Яр ауылы, Ленин көшесі, 68 үй.

3. «Абай облысы Үржар ауданы әкімдігінің халықты жұмыспен қамту орталығы» КММ (БСН 110640013411) өзінің ерікті түрде таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: ҚР, Абай обл., Үржар ауданы, Үржар а/о, Үржар ауылы, Абылай хан даңғылы, ғимарат 325Б.

6. «Есмина» ЖШС, БСН 180540019073, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: индекс 020300, Қазақстан, Ақмола облысы, Астрахань ауданы, Острогорский ауылдық округі, Новый Колутон ауылы, Достық көшесі, 52 үй. Тел.: 87761323354.

16. «JANELLE SHOPPING» ЖШС, БСН 220440006226 (Қазақстан, павлодар облысы, Екібастұз қаласы, Е.Беркімбаев көшесі, 122 үй, 99 пәтер) өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Екібастұз қаласы, Е.Беркімбаев көшесі, 122 үй, 99 пәтер, Тел. 87054446624.

17. «Ярко Фото» ЖШС, БСН 230340004901, таратылғаны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Қазақстан, Алматы қаласы, Әуезов ауданы, «Достық» ықшамауданы Сәдуақасов көшесі, 35 корпус, 62 пәтер, пошта индексі 050063, тел. 87474010680.

18. «Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті – Елбасының Кеңсесі» мемлекеттік мекемесі, БИН 190340022904, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Кредиторлардың талаптары хабарландыру жарияланған кезден бастап екі ай мерзім ішінде мына мекенжай бойынша қабылданады: Астана қаласы, Ә.Бөкейхан көшесі, 1, тел. +77172753612.

19. «Creative Marketing Solutions» ЖШС, БСН 190840018197, заңды мекенжайы: Астана қаласы, Сарыарқа ауданы, Н.Тлендиев көшесі, 46 үй, 68 пәтер, өзінің жойылғандығы туралы хабарлайды. Шағымдар хабарландыру жарияланған күннен бастап екі ай ішінде қабылданады. Тел. 87710720270.

ЖОҒАЛТУ

22. «Alfa Properties» акционерлік қоғамы», БСН 080940015778, төменде көрсетілген жылжымайтын мүлікке құқық беретін және сәйкестік құжаттарының жоғалуына байланысты олардың жарамсыз екенін хабарлайды:

Кадастрлық нөмірлері 21:320:145:1931, 21:318:145:1935 жер телімдерін 9.07.2019 ж. берілген №5872 жылжымайтын мүлікті жеке меншікке беру келісімшарты.

Кадастрлық нөмірі 21:320:145:1931 жер теліміне жеке меншік құқығын беру актісі және сегменттеу туралы ілеспе хаты.

Кадастрлық нөмірі 21:318:145:1935 жер теліміне жеке меншік құқығын беру актісі және сегменттеу туралы ілеспе хаты.

МҰРАГЕРЛІК

7. 10.03.2023 ж. қайтыс болған Жолдасова Лаззат Ерғарақызына қатысты мұрагерлік іс ашылуына байланысты мұрагерлері және мүдделі тұлғалар жеке нотариус А.Есимхановқа хабарласуы қажет. Мекенжайы: Қызылорда облысы, Шиелі ауданы, Шиелі кенті, Сейфуллин көшесі, н/ж, «Шаңырақ» сауда орталығы. Тел. 87014743502.

8. 1.04.2019 жылы қайтыс болған Оспанова Култайдың артынан мұралық іс ашылды. Мұрагерлері немесе мұра туралы білгісі келгендер нотариус Ғ.А. Шардарбековке келуі керек. Мекенжайы: Қызылорда облысы, Шиелі ауданы, Шиелі кенті, Т.Рысқұлов көшесі, №5 ғимарат. Тел. 87022334499.

9. 11.10.2022 жылы қайтыс болған Калымбетова Турсынның артынан мұралық іс ашылды. Мұрагерлері немесе мұра туралы білгісі келгендер нотариус Ғ.А. Шардарбековке келуі керек. Мекенжайы: Қызылорда облысы, Шиелі ауданы, Шиелі кенті, Т.Рысқұлов көшесі, №5 ғимарат. Тел. 87022334499.

10. 17.03.2020 жылы қайтыс болған Искаков Нугман Мырзабаевичтің артынан мұралық іс ашылды. Мұрагерлері немесе мұра туралы білгісі келгендер нотариус Ғ.А. Шардарбековке келуі керек. Мекенжайы: Қызылорда облысы, Шиелі ауданы, Шиелі кенті, Т.Рысқұлов көшесі, №5 ғимарат. Тел. 87022334499.

11. 8.03.2023 жылы қайтыс болған Жүзбаев Берік Заркұмұлының артынан мұралық іс ашылды. Мұрагерлері немесе мұра туралы білгісі келгендер нотариус Ғ.А. Шардарбековке келуі керек. Мекенжайы: Қызылорда облысы, Шиелі ауданы, Шиелі кенті, Т.Рысқұлов көшесі, №5 ғимарат. Тел. 87022334499.

12. 2.05.2022 жылы қайтыс болған Абдикалыков Жетписбайдың артынан мұралық іс ашылды. Мұрагерлері немесе мұра туралы білгісі келгендер нотариус Ғ.А. Шардарбековке келуі керек. Мекенжайы: Қызылорда облысы, Шиелі ауданы, Шиелі кенті, Т.Рысқұлов көшесі, №5 ғимарат. Тел. 87022334499.

15. 23.08.2023 жылы қайтыс болған азамат Әмірбек Ерасыл Алмасұлының артынан мұрагерлік іс ашылды. Мұрагерлердің нотариус З.Н. Кушекбаевға хабарласуы қажет. Мекенжайы: Астана қаласы, Р.Қошқарбаев даңғылы, 2-КБ үй, телефон 87024675855.

21. 11 ақпан 2023 жылы қайтыс болған азамат Ермагамбетова Марияның атына мұралық іс ашылды. Мұраны қабылдау үшін барлық мұрагерлердің нотариус А.А. Амандықоваға хабарласуларын сұраймыз. Мекенжайы: Атырау қаласы, Авангард 3 ықшамауданы, 75 үй, 5 кеңсе.

Қарағанды облыстық сотының судьялар ұжымы мен Қазақстан Республикасының Судьялар одағы Қарағанды облыстық филиалы Қарағанды облыстық сотының отставкадағы судьясы Рыскүл Қазиқызы Исабековаға анасы

Аққуміс АЙТЖАНҚЫЗЫНЫҢ

дүниеден өтуіне байланысты қайғысына ортақтасып, көңіл айтады.

Қарағанды облыстық сотының судьялар ұжымы мен Қазақстан Республикасының Судьялар одағы Қарағанды облыстық филиалы Қарағанды қаласының Әлихан Бөкейхан аудандық сотының судьясы Динара Мадиярқызы Шушаеваға әкесі

Мадияр ҚОЙШУБАЙҰЛЫНЫҢ

дүниеден өтуіне байланысты қайғысына ортақтасып, көңіл айтады.

ЖАРНАМА БӨЛІМІ:

Алматы қаласы
Тел.: 8(727) 292-43-43,

8 (708) 929-98-74

E-mail:
zanreklama@mail.ru

ЖАРНАМА ҚАБЫЛДАЙТЫН ОРЫНДАР:

«Media page kz» ЖК, ZANGAZET.KZ - Алматы қаласы, Ақтолқын көшесі, 4Б, 2 қабат, 3 кеңсе, www.zangazet.kz, WhatsApp: 8 707 388 40 80.

ЖК «Қандыбаева», Газеттерге, журналдарға және сайттарға хабарландыру қабылдау агенттігі: 8(727)327 30 92, тел/факс: 273 47 98, 8 707 895 21 99, 8 701 739 27 83, 8 705 185 75 73
www.gazetyisaity.kz, e-mail: vsegazety@mail.ru
Алматы қ., Абылай хан даң., 60, Мақатаев көш.қиылысы, 208 кеңсе.

ЖК «Best Agency», мекенжайы: Алматы қ., Абылай хан даң., 60, Мақатаев көш.қиылысы, 209 кеңсе. Тел/Whatsapp 8 707 280 09 12.

«KAIROS» ЖК, Алматы қаласы, Жібек жолы даңғылы, 55, Пушкин көшесімен қиылысы, «Алма» СО, 4 қабат, ресепшн, тел.: 271-49-39, 8707 705-92-22. E-mail: kaldybayeva@mail.ru. Барлық хабарландыруды What's app бойынша қабылдаймыз.

ЖК «Gold Capital» Нұр-Сұлтан қ., Абай көшесі, 78, 105-кеңсе. Тел.: 8 (7172) 52-02-11,
8(702)839-90-86.

«Sokrat-PV» Юридическое агенство» ЖШС, Павлодар қаласы,Крупская көшесі,61,кеңсе 23.
Телефон: 87027159520; 87182221266 (жұмыс).

«Назар-1 фирмасы» ЖШС («РУТА» ЖА), директоры Кривилова Татьяна Ивановна. Шымкент қ., Г.Иляев көшесі, 47 (Шаймерденов к. бұрышы) RBK банктің жанында, Тел.: 8 (7252) 53-40-48. WhatsApp : +7-705-705-31-31. E-mail: nazar.reklama@gmail.com

ЖК «TRade and service»,
Алматы қ., ш/а Жетісу-3, 55/133.

ЖК «Аюбаева», Қарағанды қ., Жамбыл көшесі, 11. Тел.: 8 (7112) 42-00-71.

«Грация» ЖШС, Атырау қаласы, Махамбетов көшесі, 107-а, 2-бөлме, тел.: 32-14-29, 30-65-24, 8701 920 4538.

«ЮрСлужба» ЖШС, Көкшетау қ., Е. Әуелбеков көшесі, 129. Тел.: 8 (7162) 25-77-17, 8(747) 8097074.

«Версия-Пресс» ЖШС, Павлодар қ., Естай көшесі 40. Тел.: 8 (7182) 32-47-67,32-49-04

Қалиасқаров Нұрлан Нұрғисынұлы ЖК, Петропавл қ.,К.Сүтішов көшесі,58,30-бөлме,3-қабат. Тел.: 8 (7152) 46-02-57,ұялы тел.: 8 (777) 572-29-91, 8 (701) 315-54-59.

ЖК «Бакирова Г.»,
Шымкент қ., Желтоқсан көшесі, 18. Әділет Департаметінің жанында. Тел.: 8 705 714 58 77.

Михеева Ольга Станиславовна ЖК, Қостанай қ., Гоголь көшесі, 110, ВП 67 (Чехов-Гоголь көш. қиылысы), Тел.: 8-714-2-50-97-07, ұялы тел.: 8-7758847211, 8-7053506918.

«Озат-1» ЖШС, Ақтөбе қ., Алтынсарин көшесі 31. Тел.: 8 (7132) 40-41-05,ұялы тел.: 87774348344 және Ақтау қаласы.

ЖК «SAPA KZ» Атырау қаласы, ұялы тел.: 87781063779,e-mail:zan-at@mail.ru.

«Юридическая фирма «Консультант» ЖШС Орал қ.,Л.Толстой көшесі,28. Тел.: 8 (7112) 50-88-05.

«Реклама» ЖШС, Орал қ., Достық-Дружба даңғылы,182. Тел.: 8 (7112) 50-47-34.

«Компания Жете» ЖШС, Талдықорған қ., ш/а, Молодежный 3-үй, 1-п. Тел.: 8(7282) 24-29-66, 87058147221.

ЖК Гавриленко И.И., Қостанай қ.,пр. әл-Фараби 119-үй,407-А бөлме. Тел/факс: 8 (7142) 53-63-21.

«Жас Отау» ЖК Қыдырбаева Н.Н.Қызылорда қ., Әйтеке би көшесі, 27. Тел.: 26-45-89, ұялы тел: 8 (777)402-28-28; 8 (700) 332-24-78

ЖК Тажибаева, Тараз қаласы, Қойкелді көшесі 158 а, ХҚО аумағы. Ұялы тел.: 87017268772, 87054422939.

ЖК Новоселова Лилия, Петропавл қаласы,Қазақстан Конституциясы көшесі,28-үй,1-қабат. Тел.: (87152) 46-74-77,8-777-228-64-13.

ЖК «Reklam Servise», Тараз қаласы,Төле би көшесі,73 (ауладан кіру). Тел.: 8(7262)502222,ұялы тел: 87019457336 Татьяна.

ЖК «Выдай», Өскемен қаласы,60. Тел.: 8(7232) 578414,ұялы тел.: 87772256506.

БАЙҚАУҒА!

БАНДЫНЫ ҚУҒАН ХАМИТ

(Соңы. Басы №66.67 сандарда)

– Арада не жағдай болды? Айтуға бола ма?

– Айта беретін арақ қой. Ол аздай есірткі... жолымыз солай айырылды.

– Оқу бітіргелі бері жеті жыл өтіпті. Содан кейін көрмедіңіз бе?

– Жоқ, келіп тұрады. Арамызда бір қыз бар. Босанғанда пәмилесін де берді, – деп, смартфонын ашып «Туу туралы» куәліктің суретін көрсетті.

– Менің ватсабыма жібере салыңызшы. Менің нөмірім мынау... – деп Хамит нөмірін айтты. Тұрсынай смартфонды шұқылап отырды да:

– Жібердім. Бірақ тағы айтам, қызым екеумізді ол үшін әурелеп жүрмеңіз, – деді.

– Оған бола қам жемеңіз. Ол келгенде не дейді?

– Үйленейік дейді. Мен... жо-жоқ. Көңілім қатты қалған. Кешіре алмаймын. Жаратылысым солай шығар. Оның үстіне ол арағын, есірткісін қоймаған. Бірнеше рет қылмысқа қатысып, түрмеге де жатып шықты. Істейтіні ұрлық.

– Соңғы рет қашан келіп еді?

– Наурыздың алдында болу керек. Қызымды бетінен бір сүйіп қайтайын деп келдім деп бір сағаттай бірге болдық.

– Пәмилесі кім?

– Масимов.

–Қазір қайда тұрады? Қапшағайда ма?

– Жоқ. Қапшағайдағы пәтерін казиноға ұттырып жіберген. Әкесі бұрын қайтыс болған. Шешесі де қайтты. Қазір әр жерде жүреді. Қаңғып.

– Тұрақты тұратын жері жоқ па сонда?

– Иә. Нақты тұрағы жоқ, бірде онда, бірде мұнда... Мен сұрамадым. Қайтем сұрап? Қайда тұрса, онда тұрсын. Ол мен үшін маңызды емес. Бір жаманшылық жасай ма деп үндемеймін. Әйтпесе жуытқым келмейді.

– Кім білуі мүмкін?

Тұрсынай бір сәт ойланып қалды.

– Алматыда Балкенже деген бірге туған апасы тұрады. Баяғыда... жүріп жүргенде апарған таныстыруға. Сол апасы білмесе.

– Апасының әдірісін білесіз бе?

– Сайран жақта тұратын. Айтпақшы ол апай зоопаркте ветврач. Сол жақтан табасыз.

– Тұрсынай, сізге рақмет. Сұрақ боп қалса телефон соғам. Нөмір жаңағы ғой, – деді Хамит.

– Иә, жақсы, соғыңыз, – деді Тұрсынай мектеп жаққа қарағыштап. Кетіп бара жатып, бұрылып тағы бір қарады. Қолын бұлғады сосын. Өмірде ер-азаматтан жолы болмаған келіншек, кім біледі, Хамит сияқты мықты жігіттен әлі де дәмелі шығар.

...Алматыға келген соң бірден орталық зоопаркке тартты. Ол жақтан білгені Балкенже деген апайдың расымен де паркте мал дәрігері болып жұмыс істегені. Жақында зейнет демалысына шығыпты. Мекеме бастығы мынау деп, телефон нөмірін берді.

Былай шыға бере сол нөмірге қоңырау соғып еді, тұтқаны көтере қойды.

– Балкенже апа, саламатсыз ба, мен Мейіржанның досы едім. Үйде ме екен, телефонын алмай тұр.

– Мейіржан дейсің ба? Бірге оқып па едіңдер?

– Иә, иә, апай бірге оқығанбыз СХИ-да, – дей салды Хамит. – Ақтөбеден келіп ем? Сонда тұрам. Бизнестің шаруасымен жүрмін. Досымды бизнеске тартқым келеді.

– Ій-и, айналайын-ай. Өзі жолы болыңқырамай жүр еді.

– Анада сөйлескенде «Алматыға келсең міндетті тұрде соқ» деген. Сіздің нөміріңізді берген өзі.

– Жетісайға кетті, айналайын. Сонда бір немере ағамыз бар. Бүркіт деген. Соған кеткен шығар. Оның қолында қазір телефон да жоқ. Азып-тозып жүр.

– А-а, Бүркіт аға ма? Білем, білем. О кісінің әдірісін, телефон нөмірін беріңізші.

–Білмеймін әдірісін. Өмірі барып көрмеген жерім, – деді Балкенже апасы.

Әңгіме осымен үзілді.

* * *

«Енді қайттім, Жетісайға барам ба? – деп ойлаған күйі, шаршап-шалдығып теміржол бекетіне келді. – Бастыққа не деймін?»

Бекеттің күту залында отырып ватсабын ашты да, Тұрсынай жіберген куәлікті үлкейтіп қарады. Қызының аты Гүлімай екен. Шешесі Тұрсынай, әкесі Масимов... осы арасына келгенде көзі жасаурап кетсе болар ма? Жүрегі дүрсілдеп ала жөнелді. Орнынан ұшып тұрғанын өзі де байқамай қалыпты. Мәссаған! Көзін уқалап жіберіп смартфонға қайта үңілді. Иә, иә... анық жазылған. Әкесі Масимов Мірқасым! «Мірқасым? Мейіржан дегені қайда? Бәсе, бәсе! Көңілі алдамайтын сияқты еді. Сол ғой, сол!»

Күту залын кезіп кетіпті. Сол бойда тысқа шықты да Тұрсынайға қоңырау шалды. Тұрсынай іле көтерді.

– Иә, аға!? – Келіншектің толқыған демі анық білінді.

– Тұрсынай! Гүлімайдың әкесі Мірқасым дап жазылыпты ғой. Сіз маған Мейіржан дедіңіз?

– А-а, – деді арғы жақтан келіншек, тағы да сол туралы ма дегендей көңілі ортайып. – Оны солай атап кеткен жас кезінен. Әйтпесе құжат бойынша Мірқасым.

– Жақсы, рақмет! – деді Хамит шалт сөйлеп.

* * *

Жетісай аудандық полиция бөлімі бастығына жағдайды баяндап, көмекке бір-екі жедел уәкіл беруін сұрады. Бөлім бастығы бұған екі опер қосты. Іздестіру барысында Бүркіт атты үш азаматтың мекенжайы анықталды. Жетісайлық жедел уәкілдің бірі аға лейтенант, өзін Бекболат Сармурзинмын деп таныстырған. Ол Хамиттың алдында жік-жаппар болып:

– Хамеке, мен жаңағы үш Бүркіттің үй-жайына барлау жасап қайтайын. Ал сіз қонақ үйде бола беріңіз, демалыңыз, тамақтанып алыңыз. Мына лейтенант ініңіздің аты Фараби. Жағдайыңызды жасайды, – деп лезде ғайып болды. Фараби сөмкесінен анау-мынауын шығарып, дастарқан жасап Хамитты асқа шақырды. Сөмкесінің түбінен бір шөлмек коньяк та табыла кетті.

– Ал, аға, ауқат алып отырыңыз, – деп құрмет көрсетті сосын.

– Сенің көңілің үшін бір рөмке алайын. Жұмыста жүріп ішпеуші едім, ренжіме, – деді Хамит.

–А-а, бопты ағасы, – деп Фараби оған да құрақ ұшып жатыр.

Екі сағаттан соң Бекболат келді.

– Бардым. Таптым. Бірақ Масимов жоқ. Ташкентке кетіп қалыпты. Бір апта болды дейді. Туыстарына сенбей, таныстарынан да сұрастырдым. Олар да солай дейді. Сіз текке жатып қалатын болдыңыз-ау. Қайта берсеңіз де болатын шығар. Біз оны ұстап, сізге хабар береміз, – деді Бекболат.

«Қап, әттеген-ай, – деді Хамит өкініп. – Қолға түсті ме дегенде...» Енді не істемек керек, Ташкентке бара ма? Ташкентте оның қай жерге тұрақтағанын қайдан біледі. Үлкен қаладан оны іздеу, айсыз қараңғыда ине іздегенмен бірдей болмай ма. Сондықтан, қайтса қайтқаны дұрыс болар. Осы ойға бекінген Хамит:

–Жігіттер, сый-құрметтеріңе рақмет. Қайтсам, қайтайын. Өздеріннен хабар күтем!– деді.

Сол жерде іс сапар қағазына «Келді, кетті» – деген белгі соқтырып, мөр бастырды. «Масимов Жетісайда жоқ, Ташкентке кетіп қалған» – деген қағазды жігіттерден алып алды. Жігіттер Хамитті өздерінің көлігімен вокзалға әкеліп, пойызға мінгізіп жіберді. Пойыз жүріп кетті. Хамит билетте көрсетілген купедегі орнына баруға асықпады, тамбурда тұр. Тамбурдың терезесінен сыртқа қарап тұрып, ойға батты. Алматыдағы апасының айтуынша Масимов азып-тозып жүр, жағдайы да жоқ. Қалайша ол аяқ астынан құйысқаны көтеріліп, Ташкентке кете қалды. Шымкенттіктерді де, мені де аузымызды күншығысқа қаратып, алдап кетіп жүрмесін сол. Осы жерде әлі де зерттеуді қажет ететін бір шикілік бар сияқты. Қонақүйде шай ішіп, палау жеп отырғанша өзі неге бармады? Бекболаттың көзі бір орнында тұрмай, ойнақтай береді екен. Көбіне кісіге тура қарап сөйлемейді. Ай, осында бір шикілік бар. Әлде... Жоқ, олай болуы мүмкін емес, олай болмайды. Масимов сияқты бандиттің құрықталғаны өздеріне жақсы емес пе.

Өз ойымен болып тұрып келесі станса келіп қалғанын байқамай қалыпты. Тепловоз бір-екі рет өкіріп-бақырып, стансаға тоқтайтындай сыңай байқалды. Екі-үш әйел қоржын арқалап, тамбурға беттеп келеді. Яғни, бұл стансаға тоқтайтын болғаны ғой. Жолсерік келіп, есікті ашып жатыр. Пойыз ысылдап келіп, перроннан өтіңкіреп барып тоқтады. Жолаушылармен бірге Хамит та түсіп қалды. «Оу, ағасы, сіздің билетіңіз Қызылордаға дейін еді ғой» – деді жолсерік. «Бауырым, осы жерден бір туысқаныма жолығуым керек еді» – деп қала берді Хамит.

Стансадан бір пәтер тауып, сол күні түнде қонды. Ұйқыны қандырып, ертеңіне Жетісайға қайтып келді. Қонақ үйге жайғасты, бірақ тіркелген жоқ. Қонақ үй әкімшісі жасы отыздарға келіп қалған жас келіншек екен. Алақанына бес мыңдықты қыстырды да, «Қарындасым,

менің бұл жерде жатқанымды ешкім білмей-ақ қойсын» – деді. Өзіне берілген нөмірге майда-шүйде заттарын қойды да, қайта шықты. Көшеден такси ұстап, өзіндегі мекенжай бойынша Жетісайдың батыс жағында орналасқан Масимовтың тұратын үйінің қасына келіп, түсіп қалды. Сол маңда жүріп, үйді үш сағаттай сырттан шолды. Тастан қаланған іргетастың үстіне әдемі қызыл кірпіштен соққан қора, биік әшекейлі, оюлы дарбаза. Қораның іші, үйдің ауласы сырттан көрінбейді. Бір қабатты, еңселі үйдің қызыл қаңылтырмен жабылған шатыры ғана көрінеді. Масимов тұратын үйдің қорасымен жапсарлас көрші үйдің қорасы бұл үйдің қорасына қарағанда аласалау. Көршінің сарайының үстіне үйемелеп, шөп жиналған екен. Үйеме шөптің бір жағы бұзылып алынған да, екінші жағы тұтас тұр. «Мына сарайдың үстіне шығып алып, Масимовтың үйінің ауласын шолар ма еді» – деді іштей. Сарайдың үстіне шығып алып, ана мая шөптің арасына кіріп жатса Масимовтың ауласын анық көріп, бақылауға болады. Үйге келіп, кетіп жатқан адам жоқ. Бұл үш сағаттай бақылағанда үйден бір әйел ғана шықты. Үстіне иығы ашық жеңіл ақ гүлді көйлек, басына ақ шләпі, көзіне күннен қорғайтын көзілдірік киген, орта бойлы, жас шамасы отыз-отыз бестердегі келіншек тротуармен қаланың орталығына қарай жаяу тартты. Сол кеткеннен бұл кеткенше келген жоқ. Үйді сырттай шолып, сол маңайда не бар, не жоғын жадына түйіп алды да, қонақ үйге қайтып келді.

Масимовты қалай да ұстап, ауылға алып баруым керек. Қалай ұстаймын, ол шынымен Ташкентке кетіп қалса ше? Ай, жоқ кеткен жоқ, кететін реті жоқ. Ал, үйінде болса қалай ұстаймын. Үйінің айналасы тас қорған, дуал, дарбаза. Дарбазаның қоңырауын басып, ресми түрде кіруге болмайды. Ондай жағдайда бірден күдіктенеді. Басқа жағынан шығып кетуі мүмкін. Сонда енді не істеу керек? Сырттан салқын ауа соқты. «Оны қапыда басуым керек» – деді іштей күбірлеп. Ойламаған жерден, ойлануға мүмкіндік бермей басып қалуым керек. Түнде барған дұрыс, жоқ таң алдында барған жөн. Таң атпай, тәтті ұйқы құшағында жатқанда басу керек. Өзінің тәжірибесінен біледі, осы мезгілдегі әрекеттер сәтті болады. Таңғы сағат бестерде барады, не болса да сол жерде көреді, жағдайға қарай қимылдайды.

* * *

Таң бозарып атып келеді. Көше тірі жаннан ада. Аласа дуал қабырғаны сатылап сарай үстіне қабыланша атылып шыққан бойда шөпке сүңгіді. «Сағат сегізге дейін сыртқа бір шығарсың, бәлем!» деді алақанын ысқылап. Екі үйдің ауласы да анық көрініп тұр. Енді тек бөтен көзге түсіп қалмаса болды. Бір қорыққаны ит еді. Арсылдап, ауланы азан-қазан қылса қайттім деп қауіп қылған. Ондай жағдайда атып тастағаннан өзге амал жоқ. Тапаншаның дыбыс тұншықтырғышы қалтасында. Соны тапанша ұңғысына бұрап салса бітті, тыңқ еткен дыбысы сезілмесі анық. Бұның жалғыз шарты, бір атқанда иттің қақ маңдайынан тигізіп, сеспей қатыру. Жараланса, өлмей қыңсылап бәле қылады. Бір жақсы жері екі ауладағы екі ит тұмсықтарын жерге салып тың тыңдағанымен, жоғарыға назар аудара қоймады.

Шөптің арасын ұя қып алып еді, сондай жайлы болып шықты. Тіпті бірер мәрте көзі де ілініп кетті-ау. Сағат сегізге таяу үйдің есігі ашылғанға еленДей қараса, шығып келе жатқан жігіт екен. Кәлөшін сылп-сылп сүйрейді. Бағыты әжетхана. Хамит оған тесіле қарады. Мірқасымды Тұрсынайдың айтуымен ғана біледі. Бақытжан сияқты суреті жоқ. Тұрсынайдың айтуынша, сұйық шашты, маңдайы ашықтау келген, сүйегі шағын жігіт болу керек. Мынау соның нақ өзі. «Атаңа нәлет, сондай жақсы қызды қор қылып» деп іштей кіжініп қойды. Тапаншаны қолына алып, кісенді тексерді. Шаруасын жылдам бітірді ме, жігіт көп бөгелмеді. Хамит сол кезде сарайдың үстінен жеміне ұмтылған жолбарысша атылып кеп, дәл алдына дік етіп қазықша қадалып түсті. Анау болса естен танғандай қалт тұрып қалды. Екі көзі алақ-жұлақ. Не болғанын ұқпай қалғаны анық. Хамитқа да керегі осы еді. Шап беріп қолын шалт қайырып жіберіп, кісенді сарт еткізіп сала салды. Жігіт сонда ғана:

– Өй, өй, тоқта, тоқташы! – деп мойнына бұғалық түскен асаудай туласын. – Кімсің сен?!

– Тырп етпе. Мен полициямын! – деді Хамит дыбысын бәсең шығарса да, нық сөйлеп.

– Полиция? Мен не істедім? Кінәм жоқ! Жібер!

– Оны аудандық полицияға барғанда айтасың! Жүр, давай! – деп Хамит оны дедектетіп ала жөнелді. Ол үркек бұзаудай аяғын жерге тіреп, қасарысып бағады.

Сол сәт үйден кешегі әйел шықты да, ойбайды салды келіп. «Ойбай, ойбай... Әкесі, ойбай, біреу кіріп кетті қораға. Өлтірді, ойбай! Қасымды байлап әкетті, ойбай! Полиса, полиса шақыр, полиса!» деп бажылдап, ауланы басына көтерсін. Хамит бірақ саспады. Әйелдің Қасым дегенін естіп, діттеген адамды ұстағанына көзі жетті. Осы кезде құлағына телефон тақап, әлдекіммен асығыс сөйлескен отағасы жеделдетіп бері келе жатыр екен.

– Әй, бұл қай ит? Жібер, кәне. Полиса шақырдым. Ешқайда кете алмайсың! – деп, ентіге жетті. Полиция шақырғаны дұрыс болды. Сөзге келуге үлгертпей дабылдатып полиция да жетті. Хамит оларға куәлігін көрсетіп:

– Жігіттер, жақсы келдіңдер. Мынау күдікті азамат. Бөлімге апару керек,– деді.

Полиция бөлімінде ұшырасқан Бекболат бұларды көріп, ыржалақтап күліп жіберді.

– Оу, мынау кім? Масимов па? Бұның Ташкентке кеткені қайда? Кеше жеңгесі де, ағасы да бет бақтырмап еді ғой. Енді олар да жауап беретін болды, – деді ұялған тек тұрмас дегендей. – Сіз де маладес екенсіз!

– Кетпепті Ташкентке. Не нәрсеге де көзімді жеткізбей сенбейтін едім. Кеше ойланып, қайтып келдім.

– Нағыз опер екенсіз! – деді Бекболат. – Бұл бізге сабақ болды.

* * *

Аудандық полицияның арнаулы көлігі Хамитті Масимовпен бірге Шымкентке жеткізді. Шымкенттен такси ұстап, Қызылордаға қарай зымырады. Жүргізушінің қолына жолпұлын ұстатты да, «Бауырым, жүріңкіреп отыр» деді. Масимов екеуі артқы орындыққа жайғасқан. Жапондық жеңіл көліктің жүрісінде мін жоқ, жұлдыздай ағып, заулап келеді.

– Мына сурет сенікі ме? – деді Хамит былай шыққан соң Тұрсынайдың фотосын Мірқасымның көз алдына тосып.

Мірқасым көзін ашып фотоға бір, Хамитке бір қарады.

– Айт, сенікі ме?

– Иә, менікі, – деп міңгірледі ол.

– Сенікі болса, сендер тонаған үйде қалтаңнан түсіп қалған, – деді Хамит нық сөйлеп. – Ол үйдің адамын өлтіріп қойғаныңды білесің бе?

– Жоқ, мен өлтірген жоқпын! – деп Мірқасым басын кегжең еткізіп.

– Енді не істедің? Шалды ұрып өлтіріпсің. Мойындайсың ба соны? А-а!?

– Братан, – деп кемсеңдеп кетті Мірқасым, – братан... аға...

– Жаныңда Бақытжан деген жігіт болған. Біз бәрін білеміз.

– Оны соққан Бақытжан. Мен үйге кірдім.

– А-а, айтпақшы сен сандыққа жүгірген екенсің ғой. Бірақ сен де сау емессің. Әйел мен кішкентай балдарды өлімші қыпсың. Енді мойындап, өкінем десең жазаң жеңілдейді. Айт, мойындап, өкінетініңді.

– Иә, иә! Мойындаймын! Өкінемін! – деді Мірқасым дауысы әрең шығып.

Олар Жалағашқа түн ауа жетті.

* * *

Хамит ертеңіне таңертең ұйқысынан күліп оянды. Қол-аяғын созып, рахаттана керілді де, төсектен атып тұрды. Бойы жеп-жеңіл. Неше ай бойы еңсесін басқан ауыр жүк иығынан сыпырылып түскендей. Қос қылмыскерді көздерін бозартып абақтыға қамады. Енді бүгін бастыққа барып, бір аптаға демалыс сұрамақ. «Не көрініпті беретін шығар, демалысын?» деді іштей үміттеніп. Сол кезде есіне баяғы қаба сақал мен екі сыбайласы түсе кеткені. «Мені көздеп атты-ау, нәлет!» Жұдырығы еріксіз түйіліп бара жатты. Көз алдына олардың боз «АУДИ» көлігі елестеп тұрып алсын. Машинаның мемлекеттік нөмірі жадында жаңғырды.

Жоқ! – деді күйініп. – Демалыс сосын. Әуелі сол сұмырайларды ұстау керек! Сазайын тарттыру керек!

Осы кезде смартфоны зың етті. Хабарлама түсті сірә. Дереу үңіліп қарап еді, Тұрсынайдан екен. «Аға, мен сізді құрметтеймін! Дүниеге әділдік орнататын сіздей азаматтар. Қайда жүрсеңіз де аман болыңызшы. Мен тілекшімін!» депті. Осыны оқып болып еді, хабарламаның екіншісі сап ете қалды. «Егер келсеңіз, есігім ашық. Күтем!» Хамиттің кеудесін әлдебір тәтті сезім әлдилей жөнелді. Тұрсынайдың үшінші жолдаған хабарламасы дүрс-дүрс соққан қып-қызыл жүректің бейнесі болды.

Тұрақ АДИСҰЛЫ

ЗАҢ газеті

Редакторлар кеңесінің төрағасы – директор
Досымбек ӨТЕҒАЛИЕВ

Бас редактор **Айнұр СЕМБАЕВА**
Бас редактордың орынбасары **Шолпан ҚАРАЕВА**

Нөмірдің кезекші редакторы **Ерлік КЕБЕКБАЙ**

Меншік иесі:
«ЗАҢ» МЕДИА-КОРПОРАЦИЯ»
ЖАУАПКЕРШІЛІГІ ШЕКТЕУЛІ СЕРІКТЕСТІГІ

МЕНШІКТІ ТІЛШІЛЕР:

Астана	Айша Құрманғали 8 707 851 91 13.
Алматы облысы	Нұрбол Әлдібаев 8 701 357 66 84.
Ақтөбе облысы	Жансая Есмағанбетова 8 705 398 62 83.
Атырау облысы	Боранбай Ғалиев 8 775 543 03 80.
Маңғыстау облысы	Жазира Әбіл 8 702 514 54 44.
Қызылорда облысы	Гүлбану Мақажан 8 701 697 39 86.
Түркістан облысы	Сейітхан Құлмаханбетов 8 707 721 19 59. Шадияр Мекенбайұлы 87757335665
Батыс Қазақстан облысы	Нұрлыбек Рахманов 8 707 177 80 70.

РЕДАКЦИЯНЫҢ МЕКЕНЖАЙЫ:

050012, Алматы қаласы,
Х.Досмұхамедұлы көшесі
68 «б»-үй.
Қабылдау бөлмесі:
292-43-43, 8 708 929 9874, zangazet.kz

E-mail: zanreklamaastana@mail.ru

«Заң газеті» аптасына 2 рет – сейсенбі, жұма күндері жарық көреді.
Жеке таралым 5596 дана
Апталық таралым 11 192 дана

Тапсырыс №134 Индекс 65921

Газет Қазақстан Республикасы бойынша таралады

Газетіміздің электронды нұсқасын ZANMEDIA.KZ сайтынан оқи аласыздар.

Газет бетіндегі жарияланымдардың позициясы мен фактілері үшін редакция жауап бермейді.

Жарнама мен хабарландырулардың мазмұнына жарнама беруші жауапты. Жарнама берушінің жіберген қателігіне байланысты талап-тілектер хабарландыру жарияланған күннен бастап екі ай мерзім ішінде қабылданады.

Газетті есепке қою туралы **№16297-Г куәлікті 2017 жылғы 12 қаңтарда** Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникация министрлігі берген.

Газеттің терімі мен бет қаттау жұмыстары «Заң» Медиа-корпорация» ЖШС компьютерлік орталығында жасалды. Алматы облысы, Іле ауданы, Өтеген батыр ауылы, Сейфуллин көшесі, 2«б», «Принт плюс» ЖШС баспаханасында басылып шығарылды. Тел.: факс. 8 (727) 51-78-27, 8 (727) 51-78-31